

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Info- ja dokumendihalduse õppekava

Tiina Pöld

**KOHTUDOKUMENTIDE KÄTTETOIMETAMINE
MAKSEKÄSU KIIRMENETLUSES**

Lõputöö

Juhendajad: Heli Sirelbu, Lea Baumann, MA

Kaitsmisele lubatud

Tartu 2014

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. ELEKTROONILINE MAKSEKÄSU KIIRMENETLUS	7
1.1. Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemus	7
1.1.1. Maksekäsu kiirmenetluse avalduse rahuldamine	8
1.1.2. Vastuväide	10
1.1.3. Maksekäsk.....	10
1.1.4. Määruskaebus.....	11
1.2. Maksekäsu kiirmenetlus lapse elatisnõudes	12
1.3. Kiirmenetluse muutumine hagimenetluseks	14
1.4. Kohtudokumentide kättetoimetamine.....	15
2. VARASEMAD UURINGUD JA UURIMUSTÖÖ METOODIKA	20
2.1. Ülevaade varasematest uurimustest	20
2.2. Metoodika	22
3. ANDMETE ANALÜÜS	25
3.1. Menetlusdokumentide väljasaatmisviisid	25
3.2. Kättetoimetatud kohtudokumendid.....	27
3.2.1. Kohtudokumentide kättetoimetamise viisid 2012.a.	28
3.2.2. Kohtudokumentide kättetoimetamise viisid 2013.a.	28
3.2.3. Eesti Posti vahendusel kättetoimetatud dokumendid	30
3.2.4. Kohtutäituriga kättetoimetatud dokumendid	31
3.2.5. Elektrooniliselt kättetoimetatud dokumendid	33

3.2.6. Muu isiku vahendusel kättetoimetatud dokumendid	34
3.3. Kohtudokumentide kättetoimetamise ebaõnnestumise põhjused	35
KOKKUVÕTE	38
KASUTATUD ALLIKAD	41
SUMMARY	43

SISSEJUHATUS

Kohtusse pöördatakse erinevatel põhjustel, kuid eesmärk on kõigil saada õiglast ning kiiret kohtupidamist. Kohtute pädevuses on lisaks avaliku võimu vastu esitatavatele kaebustele ka vaidluste lahendamine eraisikute vahel. Kui ühe inimese õigusi on rikutud teise inimese poolt (näiteks kui ei maksta lepingujärgselt raha), siis kohtute ülesanne on selline õigusrikkumine tuvastada ning kohustus fikseerida. (Annus 2001, lk 119)

Tsiviilkohtumenetluse seadustik (edaspidi TsMS) mis jõustus 1. jaanuaril 2006. aastal, tõi kaasa olulisi muudatusi tsiviilasja hinnas ja menetluskulude regulatsioonis ning tutvustas tsiviilkohtumenetluse uusi menetlusliike. Kõige olulisemaks neist võib pidada maksekäsu kiirmenetlust. Tegemist on sisuliselt hagimenetlust ennetava ning formaliseeritud menetlusega, mille eesmärgiks on kiirelt täitedokumentide (maksekäsu) saamine. (Eesti Maksumaksjate Liit)

Alates 1. jaanuarist 2009. aastast saab maksekäsu kiirmenetluse avaldust esitada üksnes portaali E-toimik kaudu, mis on elektrooniline infosüsteem. Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse eesmärgiks on lihtsustada ja kiirendada nii võlausaldajate kui kohtute töökoormust ning asjaajamist.

2006. aastal kirjutas Triinu Meeru seminaritöö teemal „Maksekäsu kiirmenetluse kohtudokumentide kättetoimetamine Tartu Maakohtus“, kus autor nimetas kohtudokumentide kättetoimetamist üheks teravamaks probleemiks (Meeru 2006). Antud probleemi on Meeru uuesti välja toonud oma lõputöös „Maksekäsu kiirmenetluse korraldus ja statistika 2006 aastal Tartu Maakohtu näitel“ (2007).

Kohtudokumentide kättetoimetamise probleemi on käsitlenud Maria Vahter oma 2011. aasta bakalaureusetöös „Maksekäsu kiirmenetlus: menetluse kiirust ja efektiivsust takistavad tegurid“.

Riigikohtu nõunik Margit Vutt kirjutas 2011. aastal kohtupraktika analüüsi teemal „Maksekäsu kiirmenetluse kohtupraktika probleeme“, kus autor muu hulgas analüüsis menetluskulude kättetoimetamisega seotud õiguslikke küsimusi (Vutt 2011). Kohtudokumentide kättetoimetamine ei ole probleem mitte ainult maksekäsu kiirmenetluses, see on üks teravamaid

probleeme kogu kohtusüsteemis. TsMS-i VI osas, mis puudutab menetluskäsu dokumentide kättetoimetamist, on alates 01.jaanuarist 2006. aastast kuni praeguse ajani tehtud muudatusi viiel korral.

Elis Klimberg (2012) kirjutas magistritöö teemal „Maksekäsu kiirmenetluse efektiivsus võlausaldaja huvide kaitsel“, kus puudutas põgusalt ka kohtudokumentide kättetoimetamist. Klimbergi eesmärgiks oli välja uurida, kui efektiivne on maksekäsu kiirmenetlus ehk kas ja kui kiiresti on avaldajal võimalik maksekäsu kiirmenetluses saada täitedokument (2012).

Käesoleva lõputöö autor kirjutas 2014. aastal seminaritöö teemal „Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemus ja statistilised andmed“, kus andis ülevaate elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemusest, uuris maksekäsu kiirmenetluses esitatavaid nõudeid ning analüüsis statistilisi andmeid selgitamaks välja maksekäsu kiirmenetluse efektiivsust. Seminaritöös keskendus autor maksekäsu kiirmenetluses esitatud avaldustele. Selgitas välja peamise avaldaja, millisel põhjusel toimub menetluse lõpetamine ning kas see jääb mõistliku tähtaja sisse. Seminaritöös analüüsis autor ajavahemikul 03.06.2013-09.06.2013 maksekäsuosakonnale esitatud avaldusi. Läbi viidud uuringu tulemusena selgus, et peamiseks avalduste esitajaks on juriidiline isik ning enamuses on nõude aluseks kasutusleping. Olulisema tulemusena selgus seminaritööst see, et kohtudokumentide kättetoimetamine on üks mahukam ja aeganõudvam protsess elektroonilises maksekäsu kiirmenetluses.

Lõputöös jätkab autor seminaritöö „Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemus ja statistilised andmed“ uurimuse teemat. Käesoleva töö eesmärgiks on anda ülevaade maksekäsuosakonnas enim kasutatavatest dokumentide väljasaatmisviisidest ning selgitada välja milline on kõige tulemuslikum dokumentide kättetoimetamisviis.

Käesolevas lõputöös keskendub autor küsimusele, kas seaduse muudatused, mis jõustusid 1.jaanuaril 2013. aastal, on täitnud eesmärgi lihtsustada ning kiirendada kohtudokumentide kättetoimetamist maksekäsu kiirmenetluses. Probleeme käsitleb autor tuginedes praktikale maksekäsuosakonnas. Autori hüpotees püstitatud küsimusele on – seaduse muudatused ei ole saavutanud seaduse loojate poolt püstitatud eesmärke.

Eesmärgi saavutamiseks uurib autor dokumentide kättetoimetamise erinevaid viise. Tulemuslikuma kättetoimetamisviisi välja selgitamiseks kasutab autor statistiliste andmete analüüsimist. Uuringu aluseks on kahel erineval ajaperioodil (01.02.2012 – 29.02.2012 ja 01.12.2013 – 31.12.2013) maksekäsu kiirmenetluses võlgnikule välja saadetud

maksettepanekud. Analüüsimiseks eksporditi antud ajaperioodidel kohtute infosüsteemist (edaspidi KIS) väljasaadetud maksettepanekud tabelarvutusprogrammi Excel. Andmete töötlemiseks koostati Excelis tabelid erinevate uuringuks vajaminevate näitajatega.

Lõputöö koosneb sissejuhatusest, kolmest peatükist, kokkuvõttest ja lisadest. Esimeses peatükis on seminaritööst üle toodud maksekäsu kiirmenetluse olemuse kirjeldav osa ning analüüsi olulisemad tulemused. Teises peatükis antakse ülevaade uurimustöö metoodikast. Kolmandas peatükis analüüsitakse statistilisi andmeid ning tehakse järeldusi saadud tulemustest.

Kuna KIS-is puudub võimalus teha statistikat kohtudokumentide kättetoimetamisviiside kohta, siis autor leiab, et käesolev uurimus on vajalik nii maksekäsuosakonnale kui ka Justiitsministeeriumile. Uurimuse tulemuste põhjal on võimalik välja selgitada kas praegused seadusest tulenevad sätted on eesmärgipärased või oleks vajalik läbi viia seadusemuudatusi mis puudutavad kohtudokumentide kättetoimetamist.

1. ELEKTROONILINE MAKSEKÄSU KIIRMENETLUS

Käesolevas peatükis kasutab autor oma seminaritöös tehtud ülevaadet maksekäsu kiirmenetluse olemusest. Välja on toodud olulisemad seminaritöös väljaselgitatud uuringu tulemused. Lisatud on kirjeldused kohtudokumentide kättetoimetamise viisidest koos näidetega Tallinna Ringkonnakohtu ja Riigikohtu lahenditest. Samuti näiteid praktikast, toetudes töökogemusele maksekäsuosakonnas.

1.1. Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemus

Alates 1. jaanuarist 2009. aastast saab maksekäsu kiirmenetluse avaldusi esitada kohtule üksnes elektrooniliselt portaali E-toimik (edaspidi AET) või infosüsteemide andmevahetuskihi X-tee kaudu. Maksekäsuavalduste esitamise X-tee teenus on mõeldud peamiselt nendele avaldajatele, kes esitavad kohtule avaldusi suuremas mahus. Esmalt peab avaldust esitada sooviv asutus liituma X-teega ning tegema vajalikud infotehnoloogilised arendused. Enne avalduse vastuvõtmist ja KIS-i salvestamist kontrollivad nii AET kui KIS esitatud andmete õigsust. Vigaseid avaldusi KIS vastu ei võta. AET-i on võimalik siseneda üksnes isikutunnistusega (ID-kaardiga). Edaspidi saavad menetlusosalised ja nende esindajad jälgida AET-s nendega seonduvat kohtumenetluse käiku. (Põld 2014, lk 6)

Maksekäsu kiirmenetluses lahendatakse avaldusi, milles rahaline nõue on muutunud sissenõutavaks ning nõue ei tohi ületada 6400 eurot. Avaldaja ja võlgniku vahel peab olema eraõiguslik suhe ning üldjuhul esinema ka lepinguline suhe. Erandina on nõuded, mille kohta on sõlmitud muu täitmiseks kohustav kokkulepe või mille kohta on võlgnik andnud võlatunnistuse. Samuti liikluskindlustusseadusest tulenev nõue. Maksekäsu kiirmenetluses saab esitada avaldusi alaealise lapse elatise nõudes. Elatist saab nõuda üksnes alaealisele lapsele ning nõutava elatise suurus ei tohi ületada 200 eurot kuus. Maksekäsu kiirmenetluses tagasiulatuvalt elatist nõuda ei saa. (Põld 2014, lk 7)

Avalduse esitamisel maksekäsu kiirmenetluse asjas tasutakse riigilõivu kolm protsenti nõudelt, kuid mitte alla 45 euro (Riigilõivuseadus § 57 lg 6). Riigilõivu tasumisest on vabastatud Eesti Vabariik kui menetlusosaline ning esitades maksekäsu kiirmenetluse avalduse elatisnõudes ei pea kodanik tasuma eelnevalt riigilõivu (Riigilõivuseadus §22 lg 2).

1.1.1. Maksekäsu kiirmenetluse avalduse rahuldamine

Elektronilises maksekäsu kiirmenetluses saab avaldusi esitada üksnes elektroniliselt läbi elektronilise portaali AET, kus tuleb täita vastav avaldus, mis ära saatmisel saabub KIS-i. Kõik maksekäsu kiirmenetluse avaldused lahendatakse Haapsalu kohtumajas asuvas maksekäsuosakonnas.

Autori poolt kirjutatud seminaritöös uuriti avalduste laekumist maksekäsu kiirmenetluses ajavahemikul 01.01.2009 – 31.12.2012. Uuringu käigus selgus keskmine avalduste esitamise arv aastas (36 500 avaldust), kuus (3041,7 avaldust) ja päevas (100 avaldust). Autor selgitas eelnevas seminaritöös välja, et peamiseks avalduste esitajaks on juriidiline isik. (Põld 2014, lk 20)

Kõik maksekäsu kiirmenetluses esitatud avaldused kontrollitakse ametnike poolt üle, et oleks täidetud TsMS-i § 482 lõikest 1 tulenevad nõuded. Kindlasti peavad avaldusel olema poolte ja nende esindajate andmed. Nõutav rahasumma, eraldi peavad olema märgitud põhinõue ja kõrvalnõuded, viivise arvestamise korral ka viivise määr ja arvestamise kestus (TsMS § 482 lg 1). Tihtipeale esitatakse avaldusi, kus viivise arvutamise kuupäev on lepingusõlmimisega sama kuupäev või isegi varasem. Sellisel juhul tehakse avaldajale päring andmete täpsustamiseks ning viiakse sisse parandused.

Avaldus peab sisaldama lühikirjeldust nõude aluseks olevate asjaolude kohta ning tõendite lühikirjeldust, mida avaldajal oleks vajadusel võimalik kasutada oma nõude tõendamiseks hagimenetluses (TsMS §482 lg p 5). Maksekäsu kiirmenetluses ei pea avaldaja oma nõuet põhjendada, kuid TsMS §482 lõike 6¹ kohaselt peab avaldaja kinnitama, et on esitanud andmed ausalt oma parimate teadmiste kohaselt ning on teadlik sellest, et tahtlikult kohtule esitatud valeandmed võivad kaasa tuua kriminaalvastutuse. Näitena võib tuua siia Riigikohtu lahendi mis on tehtud 5. märtsil 2014. aastal. Avaldaja esitas maksekäsu kiirmenetluses põhivõlanõude suurusega 985 eurot (millele lisandusid veel viivised). Võlgnik esitas maksettepanekule vastuväite, asi saadeti lahendamiseks maakohtu hagimenetlusse. Seal pidi avaldaja esitama uue,

juba tõenditega ja põhjendatud, hagiavalduse. Hagiavaldusel oli aga põhinõue 396 eurot 985 euro asemel. Põhinõudele lisandusid kõrvalnõuetena intress 76,69 eurot ja viivis 396,25 eurot. Riigikohtu kolleegium leidis, et avaldaja oli maksekäsu kiirmenetluses nimetanud põhinõudena märksa suurema summa (985 eurot) kui hagis (396 eurot ja 25 senti) ning selline käitumine võib tähendada kohtule tahtliku valeandmete esitamist võla kohta. Vaatamata maksekäsu kiirmenetluse avalduses märgitud kinnitusele, et avaldaja on teadlik valeandmete esitamisega kaasneva võivast kriminaalvastutusest, esitas avaldaja võlgniku vastu mitu korda suurema nõude kui avaldajal tegelikult võlgniku vastu oli. (Riigikohus)

Järjest rohkem esitatakse avaldusi, mida maksekäsu kiirmenetluses menetleda ei saa ehk lepinguvälised nõuded, mida pole lubatud esitada maksekäsu kiirmenetluses. See näitab, et soovitakse kasutada odavamalt ja kiiremat menetlust. (Põld 2014, lk 9)

Vaatamata sellele, et elektrooniline maksekäsu kiirmenetlus on tänaseks päevaks toimunud juba üle viia aasta, esineb juhtumeid, kus avaldaja esitab avalduse kohtu elektronpostiaadressile. Sellisel viisil esitatud avaldusi maksekäsu kiirmenetluses menetlusse ei võeta. Avaldajale selgitatakse kuidas tuleb avaldus esitada ning suunatakse AET-i.

Avalduse rahuldamise korral teeb kohus määrusega makseettepaneku (TsMS § 484 lg 1). Makseettepanek genereeritakse KIS-s. Andmed, mis peavad sisalduma makseettepanekus sätestab TsMS § 484 lg 2. Kindlasti peavad makseettepanekus olema avaldusel esitatud andmed koos ettepanekuga tasuda võlgnevus koos makseettepanekus nimetatud menetluskuludega või kui võlgnik ei ole nõudega nõus, võimalus esitada 15 päeva või 30 päeva jooksul kohtule vastuväide. Makseettepanek peab sisaldama selgitust selle kohta, et kui võlgnik tähtaja jooksul vastuväidet ei esita, võib kohus makseettepaneku alusel koostada täitedokumendina maksekäsu. Samuti peab olema selgitus selle kohta, et kohus ei ole põhjalikult kontrollinud, kas avaldaja võib nõude esitada. (TsMS § 484 lg 2)

Makseettepanekule lisatakse vastuväite blankett ning saadetakse välja kas tähtitud kirjane ja väljastusteatega, elektronposti aadressile või mõnel muul viisil. Juhul, kui ühes menetluses on mitu võlgnikku, siis saadetakse makseettepanek kõikidele isikutele. Võlgnikule saadetakse alati ärakiri. Avaldajale saadetakse teade makseettepaneku koostamise kohta, mis saadetakse avaldaja poolt kohtule antud elektronposti aadressile. (TsMS § 484 lg 3)

1.1.2. Vastuväide

Võlgnik võib esitada kohtule vastuväite maksettepaneku kättetoimetamisest 15 päeva jooksul ning välismaal kättetoimetamisest 30 päeva jooksul. Vastuväide võib olla vastuväite blanketil või muus vormis. Vastuväidet ei ole vaja põhjendada. Kui kohtule on esitatud vastuväide, siis teavitatakse sellest ka avaldajat ning kui avaldaja on avaldanud soovi vastuväite esitamise korral menetlus lõpetada, siis menetlus lõpetatakse. (TsMS § 485 lg 1-4)

Vastuväide esitatakse erinevatel põhjustel. Üheks peamiseks põhjuseks on vastuväite esitamisel see, et puuduvad rahalised ressursid võlgnevuse tasumiseks ning soovitakse tasumist osade kaupa. Sisult selline vastuväide on pigem maksegraafiku soov. Kui pooled ei jõua kokkuleppele maksegraafiku sõlmimises, antakse asi üle avalduses nimetatud kohtule menetluse jätkamiseks hagimenetluses (TsMS § 489 lg 2²).

Esineb ka vastuväiteid, kus võlgnik väidab, et tal on võlgnevus juba tasutud. Sellisel juhul tehakse avaldajale päring võlgnevuse tasumise kohta. Kui avaldaja kinnitab kirjalikult võla tasumist, lõpetab kohus määrusega maksekäsu kiirmenetluse (TsMS § 488¹ lg 1). Kui aga avaldaja ütleb, et võlgnevus on tasutud ainult osaliselt või ei ole üldse tasutud, antakse asi hagimenetluses menetlemiseks üle maksekäsu kiirmenetluse avalduses nimetatud kohtule.

Samuti on üheks vastuväite esitamise põhjuseks liiga suur summa, mille võlgnik soovib vaidlustada.

Juhul, kui võlgnik esitab vastuväite pärast selleks seaduses ettenähtud tähtaja möödumist ning enne maksekäsu koostamist, on vastuväide aegunud. Sellisel juhul on võlgnikul võimalus esitada menetlustähtaja ennistamise avaldus, kus peab olema välja toodud mõjuv põhjus, miks ei õnnestunud esitada vastuväidet tähtaegselt. (TsMS § 67 lg 1)

Esineb juhuseid kus võlgnik esitab avalduse vastuväite tagasivõtmise kohta. Sellisel juhul on tavaliselt saadud avaldajaga kokkuleppele tasumise suhtes ning soovitakse jätkata maksekäsu kiirmenetluses.

1.1.3. Maksekäsk

Kui võlgnik ei ole maksettepanekus nimetatud summat tasunud ega õigeaegselt vastuväidet esitanud, teeb kohus määrusena maksekäsu summa sissenõudmise kohta (TsMS § 489 lg 1).

Seminaritöös selgitas autor välja, et kõikidest avaldustest (588), mis esitati maksekäsu kiirmenetluses ajavahemikul 03.06.2013 – 09.06.2013, oli seisuga 03.detsember 2013 maksekäsk väljastatud 417 juhul, mis teeb 70,9%. (Pöld 2014, lk 22)

Kui avaldaja ja võlgnik on jõudnud kokkuleppele maksegraafikus, siis tuleb kohtule esitada mõlemapoolselt allkirjastatud maksegraafik ning kohus võib kinnitada maksekäsu tegemisega koos ka maksegraafiku. Maksegraafik peab sisaldama (TsMS § 489 lg 2¹):

- võla tasumise tähtpäevi;
- osamaksete suurusi, mis märgitakse rahasummana;
- osamaksete tasumise korda.

Maksekäsus selgitatakse võlgnikule, et ta võib määruse kättetoimetamisest alates 15 päeva jooksul, maksekäsu välismaal kättetoimetamise korral 30 päeva jooksul esitada maksekäsu peale määruskaebuse (TsMS § 489 lg 5). Maksekäsu väljasaatmisel võlgnikule lähtutakse sellest, millisel aadressil on võlgnik maksettepaneku kätte saanud ning maksekäsk saadetakse kättetoimetamiseks samale aadressile.

Maksekäsk kuulub täitmisele viivitamatult, sõltumata maksekäsu kättetoimetamisest võlgnikule (TsMS § 489 lg 7).

1.1.4. Määruskaebus

Alates 01. jaanuaril 2009. aastal jõustunud TsMS § 489¹ alusel võib võlgnik maksekäsu peale esitada määruskaebuse. Juhul, kui maksekäsk toimetatakse kätte avalikult, võib määruskaebuse esitada 30 päeva jooksul alates päevast, kui võlgnik sai maksekäsust või selle täitmiseks algatatud täitemenetlusest teada. (TsMS § 489¹ lg 1)

Määruskaebuse esitamisel võib võlgnik tugineda ühele järgmistest asjaoludest (TsMS § 489¹ lg 2 p 1-3):

- 1) Maksettepanek toimetati võlgnikule kätte muul viisil kui isiklikult allkirja vastu üleandmisega või elektrooniliselt ja võlgniku süüta ei toimetatud seda kätte õigel ajal ning seetõttu ei olnud võlgnikul võimalik esitada õigeaegselt vastuväidet.
- 2) Võlgnik ei saanud vastuväidet maksettepanekule esitada temast sõltumatu mõjuva põhjuse tõttu.

- 3) Maksekäsu kiirmenetluse eeldused ei olnud täidetud või rikuti muul olulisel viisil maksekäsu kiirmenetluse tingimusi või nõue, mille sissenõudmiseks maksekäsu kiirmenetlus läbi viidi, on selgelt põhjendamatu.

Määruskaebuse esitamise peamiseks põhjuseks on see, et võlgnikule toimetati maksettepanek kätte muul viisil kui isiklikult allkirja vastu. Näiteks võlgnik viibis välismaal, kui maksettepanek toimetati kätte pereliikmele edasiandmiseks võlgnikule ja see pereliige unustas dokumendid edastada.

Kuid näitena võib tuua ka määruskaebuse, kus võlgnikuks on juriidiline isik, kes esitas maksekäsule määruskaebuse, milles märkis, et ei ole antud kohtuasjaga seotud teateid kätte saanud, kuna need on tema eest vastu võtnud abikaasa, kes unustas need edastada. Kuid väljastusteatelt oli näha, et maksettepanek on kätte toimetatud võlgniku seaduslikule esindajale isiklikult allkirja vastu. Võlgnik ei kasutanud õigust esitada maksettepanekule vastuväide ning soovis määruskaebuses uut võimalust vastuväite esitamiseks. Seega määruskaebuses esitatud väide ei vastanud tõele ning Tallinna Ringkonnakohus jättis määruskaebuse rahuldamata. (Riigi Teataja)

Esitatakse ka määruskaebusi, kus võlgnik on küll maksettepaneku isiklikult kätte saanud, kuid ei saanud vastuväidet esitada temast sõltumatu mõjuva põhjuse, näiteks ootamatu haigestumise tõttu.

Praktikas esineb ka selliseid määruskaebusi, kus võlgnik ei põhjendagi miks ta õigeaegselt vastuväidet ei esitanud vaid toob välja oma raske majandusliku olukorra ning soovib maksegraafikut. Võlgnik võib esitada määruskaebuse üksnes TsMS § 489¹ sätestatud alusel. Kui esitatud määruskaebuses ei ole märgitud, millisel TsMS §489¹ sätestatud alusel määruskaebus on esitatud, teeb kohtunikuabi puuduste kõrvaldamise määruse. Kui võlgnik nimetatud määrusele ei reageeri, jääb maksekäsk jõusse.

Määruskaebuse rahuldamise korral tühistab kohus määrusega maksekäsu (TsMS § 489¹ lg 4).

1.2. Maksekäsu kiirmenetlus lapse elatishõudes

Kohus lahendab maksekäsu kiirmenetluses alaealisest lapsest lahus elavalt vanemalt lapsele elatise nõudmise avalduse (TsMS §491 lg 1). Maksekäsu kiirmenetluse avalduse lapse elatishõudes saab samuti esitada üksnes läbi AET-i.

Autori poolt seminaritöös läbi viidud uurimusest selgus, et ajavahemikul 01.01.2009 – 31.12.2012 maksekäsu kiirmenetluses esitatud avaldustest moodustavad 2% elatisnõuded (Põld 2014, lk 18).

Avalduse saab esitada, kui (TsMS § 491):

- elatist nõutakse alaealisele lapsele;
- vanem, kes peab elatist maksma on kantud lapse sünniakti;
- elatise suurus, mida nõutakse, ei ületa 200 eurot kuus.

Lisaks poolte ja nende esindajate andmetele peavad lapse elatisnõudes toimuva maksekäsu kiirmenetluse avalduses olema välja toodud: aeg, millest alates elatist nõutakse, nõutava elatise suurus ning lapsesünniakti või sünnitunnistuse andmed ja kinnitus, et võlgnik on lapse vanemana lapse sünniakti kantud. Samuti peab avaldus sisaldama kinnitust, et võlgnik ei osale lapse ülalpidamises ning maksekäsu kiirmenetluseks ei ole seaduslikku takistust. (TsMS § 492)

Kui avaldus lapse elatisnõudes on korrektselt esitatud, teeb kohus võlgnikule maksettepaneku. Maksekäsu kiirmenetluses on võlgnikul õigus esitada vastuväide maksettepaneku kättetoimetamisest alates 15 päeva jooksul, maksettepaneku välismaal kättetoimetamise korral 30 päeva jooksul (TsMS § 494 lg 1). Võlgnik võib esitada elatisnõudele vastuväite üksnes selle kohta, et (TsMS § 494 lg 2 p 1-6):

- 1) ta ei ole lapsevanem;
- 2) ta elab lapsega koos ja osaleb lapse ülalpidamises;
- 3) ta on täitnud oma ülalpidamiskohustust;
- 4) maksekäsu kiirmenetlus ei ole seaduse järgi lubatud;
- 5) aeg, millest alates elatise maksmist nõutakse, on määratud ebaõigesti;
- 6) elatise suurus on määratud ebaõigesti.

Elatise nõudes esitatakse vastuväide peamiselt põhjusel, et majanduslik olukord ei võimalda nõutud summat maksta. Ollakse küll nõus elatise maksmisega, kuid soovitakse vähendada elatise summat. Sellisel juhul, kui võlgnik esitab vastuväite tuginedes elatise maksmise võimatusele või piiratud võimalusele, tuleb vastuväide esitada koos andmete loeteluga sissetuleku, vara ja majandusliku seisundi kohta ning lisada ka sellele vastavad tõendid (TsMS § 494 lg 5).

Esineb ka vastuväiteid, kus lapsevanem (isa) kinnitab, et ta ei olegi bioloogiline lapsevanem ning nõuab isaduse tuvastamist.

Juhul, kui võlgnik ettenähtud tähtaja jooksul ei esita elatisnõude kohta vastuväidet või kui ta esitab vastuväite, mida maksekäsu kiirmenetluses ei saa esitada, või kui vastuväide on põhistamata, teeb kohus määrusena maksekäsu, milles kohustab elatist määratud suuruses tasuma (TsMS § 496 lg 1).

Elatisnõudega maksekäsu peale võib võlgnik esitada määruskaebuse alates maksekäsu kättetoimetamisest 15 päeva jooksul, välismaal maksekäsu kättetoimetamise korral 30 päeva jooksul. Elatisnõudega maksekäsu peale määruskaebuse esitamisele ja selle lahendamisele kohaldatakse maksekäsu kohta üldiselt sätestatud. (TsMS § 496 lg 4)

Praktikas on probleemiks juhud, kui üks lapsevanem annab avalduse elatise saamiseks teiselt vanemalt, kuid mõlemad vanemad elavad koos. Sellistel puhkudel esitatakse avaldus peale omavahelist tüli või kui teine vanem ei toeta peret materiaalselt. Kuna elatise saamiseks riigilõivu tasuma ei pea, siis esitataksegi avaldusi üsna läbimõtlemata. Siin aga tekib kohtul probleem dokumentide kättetoimetamisega. Nagu TsMS § 324 sätestab, ei loeta dokumenti kättetoimetatuks selle kättetoimetamisel saaja asemel isikule, kes osaleb kohtumenetluses saaja vastaspoolena (TsMS § 324). Sellised kergekäeliselt esitatud avaldused võetakse tihtipeale ka avaldaja poolt tagasi pärast leppimist. Ilmselgelt on kohus raisanud aega ja inimressursse selliste avalduste läbivaatamiseks. (Klimberg 2012)

1.3. Kiirmenetluse muutumine hagimenetluseks

Asi antakse hagimenetluses menetlemiseks üle maksekäsu kiirmenetluse avalduses nimetatud kohtule või poolte ühises taotluses nimetatud kohtule, kui (TsMS § 486 lg 1 p 1-3):

- 1) võlgnik esitab makseettepanekule vastuväite õigeaegselt ning avaldaja ei ole väljendanud soovi vastuväite esitamise korral menetlus lõpetada;
- 2) makseettepanekut ei ole õnnestunud võlgnikule kätte toimetada mõistliku aja jooksul ja seda ei saa ka avalikult kätte toimetada ning avaldaja ei ole väljendanud soovi vastuväite korral menetlus lõpetada;
- 3) avaldaja ja võlgnik on esitanud kohtule kirjaliku kompromissilepingu enne maksekäsu tegemist.

Autori poolt seminaritöös tehtud uurimusest selgus, et ajavahemikul 03.06.2013 – 09.06.2013 kõikidest maksekäsu kiirmenetluses esitatud avaldustest 8,8% anti asi üle hagimenetlusele, kuna võlgnik esitas vastuväite ning 4,9% avaldustest anti hagimenetlusele põhjusel, et

maksettepanekut ei õnnestunud mõistliku aja jooksul võlgnikule kätte toimetada (Põld 2014, lk 22).

Menetlust jätkavale kohtunikule antakse teave selle kohta, mis aadressi või sidevahendi kaudu maksettepanek võlgnikule kätte toimetati või mida on tehtud maksettepaneku kättetoimetamiseks (TsMS § 486 lg 5).

1.4. Kohtudokumentide kättetoimetamine

Kohtudokumentide kättetoimetamisel lähtutakse tsiviilkohtumenetluse seadustikust, isikuandmekaitse seadusest ja 22. detsembril 2005. aastal vastu võetud justiitsministri määrusest nr 57 „Maa- haldus ja ringkonnakohtu kantselei korrast“.

Isikuandmete töötlemisel on kohtuametnikud kohustatud järgima isikuandmete kaitse seaduses sätestatud isikuandmete töötlemise nõudeid ning kasutama turvameetmeid isikuandmete kaitseks. Isikuandmed peavad olema kaitstud juhusliku või volitamata muutmise eest, juhusliku hävitamise ja tahtliku hävitamise eest ning õigustatud isikule andmete kättesaadavuse takistamise ja volitamata töötlemise eest. (Isikuandmete kaitse seadus § 25)

Menetlusdokumendi kättetoimetamine on dokumendi üleandmine saajale selliselt, et saajal oleks võimalik dokumendiga oma õiguse teostamiseks ja kaitsmiseks õigeaegselt tutvuda. Saaja on menetlusosaline või muu isik, kellele menetlusdokument on adresseeritud. (TsMS § 306 lg 1)

Menetlusdokumentide kättetoimetamise viisid määrab ära TsMS-i 34. peatükk. Antud peatükis on nimetatud järgnevad kättetoimetamise viisid:

1) Menetlusdokumendi kättetoimetamine kohturuumides

Antud kättetoimetamisviisi kasutatakse maksekäsu kiirmenetluses vähe. On juhuseid, kus võlgnik avaldab soovi isiklikult dokumentidele kohtumajja järele tulla. Sellisel juhul antakse dokumentid võlgnikule üle ning väljastusteatele võetakse võlgnikult kinnitus, et ta on dokumentid isiklikult kätte saanud. Kui KIS-is on näha, et võlgnikul toimub lähiajal kuskil kohtumajas istung, saadetakse dokumentid kokkuleppel istungisekretäriaga elektrooniliselt või postiga vastavasse kohtumajja kättetoimetamiseks.

2) Menetlusedokumendi elektrooniline kättetoimetamine

Menetlusedokument mis on esitatud AET-i kaudu, loetakse kuni 01. jaanuarini 2014. aastal kättetoimetatuks, kui saaja avab selle infosüsteemis, samuti siis, kui seda teeb muu isik, kellel saaja on võimaldanud dokumente infosüsteemis näha. Alates 1. jaanuarist 2014. aastast loetakse dokument kätte toimetatuks dokumenti avamata selleks ettenähtud infosüsteemis. (Maa- haldus ja ringkonnakohtu kantselei kodukord § 77¹)

Infosüsteem registreerib dokumendi kättetoimetamise automaatselt (TsMS § 311¹ lg 3).

Elektrooniline menetlusedokumentide kättetoimetamine on kiireim ja tõhusaim kättetoimetamisviis. Menetlusedokument tehakse nähtavaks AET-is ning selle kohta saadetakse võlgnikule teavituse elektronpostiaadressil või telefoninumbril. Kohus võib teavituse edastada ka virtuaalse sotsiaalvõrgustiku oletataval kasutajakonto lehel või muu suhtluskeskkonna lehel. Teavituse tuleb edastada võimaluse korral selliselt, et teavituse ei oleks muule isikule peale adressaadi nähtav. (TsMS § 311¹) Kuid praktikas tuleb ette olukordi, kus dokument tuleb välja saata mitmele samanimelisele isikule. Näiteks *Facebook*'i saadetakse maksekäsu kiirmenetluses teavituse ka juhul, kui samanimelisi isikuid on kuni kolm ning ei ole võimalik tuvastada, kes neist on võlgnik. Selline teavituse saatmine on isikutes, kes ei ole menetlusega seotud, tekitanud pahameele ning teavitustele vastatakse üsna kurjalt. Sellisel juhul saadetakse isikule vabandus ning palutakse antud teavituse jätta tähelepanuta.

Elektronposti aadressile saadetakse dokumendid välja juhul kui võlgnikul puudub reaalne postiaadress kuhu dokumendid saata. Sageli avaldavad isikud ise soovi saada dokumendid elektronpostiga. Kuid elektrooniliselt väljasaadetud dokumente ei saa kättetoimetatuks lugeda enne kui võlgnik on saatnud kohtule kinnituse dokumentide kättesaamise kohta (TsMS § 311¹ lg 5). Näiteks saadetakse võlgnikule teavituse teadaolevatele elektronposti aadressidele. Võlgnik vastab, et tal ei ole võimalik e-toimikus dokumentidega tutvuda ja palub dokumendid saata e-posti aadressile, millelt ta ise vastas. Vaatamata sellele, tihti võlgnik dokumentide kättesaamist siiski ei kinnita. Sellisel juhul ei saa dokumenti kättetoimetatuks lugeda. Autor leiab, et riik peaks läbi viima seadusemuudatuse, mis sätestab elektronposti aadressile saadetud dokumentide kättetoimetatuks lugemist.

3) Menetlusedokumendi kättetoimetamine postiteenuse osutaja vahendusel

Kohtule osutab postiteenust Eesti Post. Dokumendid Eesti Posti vahendusel saadetakse võlgnikule kättetoimetamiseks väljastusteataga või lihtkirjana. (TsMS § 312)

Tähitud kirjana saadetud dokumendi kättesaamist tõendab väljastusteade. Väljastusteatel on kohustuslik märkida (TsMS § 313 lg 3):

- isiku nimi, kellele tuli dokument kätte toimetada;
- dokumendi kättesaamise aeg ja koht;
- kättetoimetamise viis (näiteks isiklikult, edasiandmiseks);
- juhul kui dokument anti üle muule isikule kui saajale, siis selle isiku nimi, kes dokumendi vastu võttis. Muu isik on saaja eluruumis elav või perekonda teeniv vähemalt neljateistaastane isik (TsMS § 322 lg 1);
- dokumendi vastuvõtnud isiku nimi ja allkiri, isikuttõendava dokumendi number;
- kui dokumenti keelduti vastu võtmast, siis mäрге selle kohta ning koha andmed kuhu dokument jäeti.

Maksekäsu kiirmenetluses esineb juhuseid, kus Eesti Posti poolt ei ole tagastatud väljastusteadet ega ka kohtudokumente. Sellisel juhul tehakse päring Eesti Postile ja palutakse koheselt teavitada dokumentide kättetoimetamise tulemustest.

4) Menetlusedokumendi kättetoimetamine lihtkirjana ja faksi teel

TsMS § 314 sätestab kohtudokumentide kättetoimetamise lihtkirjana või faksi teel. Antud kättetoimetamise viisi võib kasutada kui kirjale või faksile on lisatud teatis kinnituse viivitamatu tagastamise kohustuse kohta. Nimetatud kättetoimetamise viisi maksekäsu kiirmenetluses ei kasutata.

5) Menetlusedokumendi kättetoimetamine kohtutäituri, kohtuametniku, muu isiku ja asutuse vahendusel

Menetlusedokumendi võib võlgnikule kätte toimetada kohtutäituri, kohtukordniku või politseiasutuse või muu riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse või tema asutuse vahendusel. Samuti võib kohtudokumendi kätte toimetada mõne muu isiku vahendusel, kellele kohus teeb kättetoimetamise ülesandeks kokkuleppel. (TsMS § 315 lg 1)

Maksekäsu kiirmenetluses kasutatakse võimalust dokumendid kätte toimetada politsei, muu asutuse või muu isiku vahendusel. Muud asutused on näiteks: Eesti Töötukassa, hoolekandeadasutused, Sotsiaalkindlustusamet, vanglad. Samuti kasutatakse maksekäsu kiirmenetluses muu isiku abi kohtudokumentide kättetoimetamisel. Muu isik on näiteks kriminaalhooldaja.

Kohtudokumendi kättetoimetamiseks saadetakse nimetatud asutustele või isikutele kättetoimetatav dokument koos teabega varasemate kättetoimetamiskatsete kohta ning isiku teadaolevad kontaktandmed. Antud kättetoimetamisviisi võib kasutada üksnes juhul, kui muud kättetoimetamise viisid ei ole andnud tulemusi. (TsMS § 315 lg 2 - 3)

Kuni 1. jaanuarini 2013. aastal toimetati maksekäsu kiirmenetluses kohtudokumendid kätte ka kohtutäituri vahendusel, kuid seoses 1. jaanuaril 2013. aastal jõustunud TsMS-i seadusemuudatusega võib maksekäsu kiirmenetluses menetluskohutäituri vahendusel kätte toimetada TsMS § 315¹ sätestatud korras.

6) Menetluskohutäituri kättetoimetamine menetlusosalise korraldamisel

Avaldaja võib taotleda kohtult dokumendi kättetoimetamist enda korraldusel ning võib seda teha üksnes kohtutäituri vahendusel (TsMS § 315¹ lg 1). Kuni 1. jaanuarini 2013. aastal edastas kohus ise kohtutäiturile kättetoimetatava dokumendi koos infoga eelnevate kättetoimetamiskatsete kohta ning edastas kohtutäiturile võimaliku teadaolevad kontaktandmed. Kuid pärast TsMS-i jõustunud seadusemuudatust saadetakse eelnevalt nimetatud dokumendid avaldajale. Avaldajal on õigus ise valida millise kohtutäituri vahendusel ta soovib dokumentide kättetoimetamist.

Avaldajale antakse tähtaeg, mille jooksul peab avaldaja kättetoimetamise tulemustest kohut teavitama. Sageli avaldajad sellest tähtajast kinni ei pea ning sellisel juhul tehakse kohtu poolt avaldajale järelepärimine. Parimal juhul avaldaja vastab päringule ning teavitab kohut tulemustest või palub tähtaega pikendada. Kuid on juhuseid, kus avaldajale tuleb teha korduvaid järelepärimisi ning avaldaja vastab, et ta ei olegi üldse dokumente kohtutäiturile edastanud ja ei soovigi seda teha. Selline käitumine avaldaja poolt aga pikendab menetluse aega.

Kui avaldaja tähtajaks kättetoimetamise tulemustest kohut ei teavita, jätab kohus maksekäsu kiirmenetluse avalduse rahuldamata (TsMS § 483 lg 3¹).

7) Menetluskohutäituri kättetoimetamine välisriigis

Menetluskohutäituri võib välisriigis kätte toimetada tähtajalt väljastusteatega, mis ei pea vastama TsMS-is sätestatud vorminõuetele. Kättetoimetamist tõendab tagastatud väljastusteade. (TsMS § 316 lg 3)

8) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1393/2007 rakendamine

Vastavalt TsMS § 316¹ lõikele 1 on õigus menetluskohutäituri saata Euroopa Liidu liikmesriikidesse liikmesriikide poolt määratud asutuste vahendusel (TsMS § 316¹ lg 1).

9) Menetlusedokumendi avalik kättetoimetamine

Avalikku menetlusedokumendi kättetoimetamist teostatakse juhul, kui võlgniku aadress ei ole registrisse kantud või võlgnik ei ela registris märgitud aadressil ning võlgniku asukoht ei ole kohtule teada ja dokumenti ei ole võimalik ka muul viisil kätte toimetada (TsMS § 317 lg 1).

Juriidiliste isikute puhul võib menetlusedokumendi kätte toimetada avalikult, kui elektrooniline kättetoimetamine ja juriidilise isiku kohta peetavasse registrisse kantud postiaadressil tähitud kirjaga kättetoimetamine ei ole andnud tulemusi (TsMS § 317 lg 1¹).

Dokument avaldatakse väljaandes Ametlikud Teadaanded (TsMS § 317 lg 3). Avalikult kättetoimetatuks loetakse dokument 15 päeva möödumisel dokumendi ilmumise päevast väljaandes Ametlikud Teadaanded (TsMS § 317 lg 5). Kui võlgnik või juriidilise isiku seaduslik esindaja on AET-is dokumenti vaatamas käinud, siis loetakse dokument kättetoimetatuks sellest päevast ning Ametlikest Teadaannetest dokument eemaldatakse.

TsMS 35. peatükk määrab menetlusedokumentide kättetoimetamise saaja esindajale ning peatükk 36 menetlusedokumentide kättetoimetamise erijuhtudel.

2. VARASEMAD UURINGUD JA UURIMUSTÖÖ METOODIKA

Kohtudokumentide kättetoimetamisest maksekäsu kiirmenetluses ei leidu väga palju informatsiooni. Maksekäsu kiirmenetluses kohtudokumentide kättetoimetamise probleemi on välja toonud erinevad lõputööde ja seminaritööde autorid, kuid keegi nendest autoritest ei ole uurinud maksekäsu kiirmenetluses kasutatavaid kohtudokumentide väljasaatmisviise ning kättetoimetamise erinevaid võimalusi.

2.1. Ülevaade varasematest uurimustest

Elis Klimberg (2012) on oma lõputöös „Maksekäsu kiirmenetluse efektiivsus võlausaldaja huvide kaitsel“ põgusalt puudutanud kohtudokumentide kättetoimetamist, kuid peamine eesmärk oli saada informatsiooni maksekäsu kiirmenetluses esitatavate nõuete ning menetluse efektiivsuse kohta. Klimbergi (2012) uuringu valimi moodustasid 189 maksekäsu kiirmenetluse avaldust ajavahemikust 05.07. – 12.07.2012. aastal. Klimberg (2012) selgitas oma töös välja, et tema hinnangul on see piisav hulk andmaks adekvaatset informatsiooni maksekäsu kiirmenetluses esitatavate nõuete ning menetluse efektiivsuse kohta. Kuigi Klimberg on toonud välja ka dokumentide kättetoimetamist puudutavad statistilised näitajad, leiab käesoleva töö autor, et antud ajaperiood on liiga lühike saamaks piisavalt informatsiooni dokumentide kättetoimetamise kohta.

Margit Vutt, kohtupraktika analüütik, on 2011. aastal kirjutanud kohtupraktika analüüsi teemal „Maksekäsu kiirmenetluse kohtupraktika probleeme“, kus üks peatükk puudutab menetlusedokumentide kättetoimetamist. Oma analüüsis on Vutt (2011) toonud välja, et menetlusedokumentide kättetoimetamisel on kohtupraktikas põhjustanud palju probleeme isiklikult allkirja vastu kättetoimetamise eristamine kättetoimetamise muudest juhtudest. (Vutt 2011).

Juhul kui kohtudokumendid on kätte toimetatud edasiandmiseks, siis maksekäsu kiirmenetluses praktikas kontrollitakse kättesaaja ja võlgniku vahelist seost. Kui seost ei leita, helistatakse võlgnikule ja kontrollitakse kas talle on dokumendid edastatud. Kui võlgnikuga kontakti saada ei

õnnestu, dokumenti kättetoimetatuks ei loeta. Kuigi TsMS § 489¹ lg 2 näeb ette kolm asjaolu, millele võlgniku määruskaebus võib tugineda, on kõige enam maksekäsk tühistatud siis, kui määruskaebus on esitatud lg 2 p 1 alusel „makseettepanek oli kättetoimetatud muul viisil kui isiklikult allkirja vastu“. (Vutt 011) Näitena võib tuua Tallinna Ringkonnakohtu kohtulahendimist tehti 31.märtsil 2010. aastal. Võlgnik esitas kohtule määruskaebuse põhjendusega, et makseettepanek toimetati kätte muul viisil, kui isiklikult allkirja vastu üleandmisega ja võlgniku süüta ei toimetatud seda kätte õigel ajal. Sellest tulenevalt ei olnud võlgnikul võimalik vastuväidet õigeaegselt esitada. Makseettepanek oli kätte toimetatud võlgniku abikaasale. Kuna makseettepanekut ei toimetatud võlgnikule kätte isiklikult allkirja vastu ning võlgniku väitel ei saanud ta seda kätte õigeaegselt, ei olnud võlgnikul võimalik esitada ka vastuväidet õigeaegselt. TsMS § 322 lg 1 kohaselt saab dokumendi kättetoimetatuks lugeda kui see on kätte toimetatud menetlusosalise abikaasale, kuid seda ei saa samastada isikliku kättetoimetamisega. Sellest tulenevalt Tallinna Ringkonnakohtus tühistas maksekäsu. (Riigi Teataja)

Vutt (2011) on oma analüüsis toonud välja probleemid, mis kaasnevad kui kohtudokumentid on kätte toimetatud muul viisil kui isiklikult allkirja vastu. Samas ei ole Vutt läbi viinud analüüsi maksekäsu kiirmenetluses kasutatavatest dokumentide väljasaatmisviisidest ega välja selgitanud milline on kõige tulemuslikum dokumentide kättetoimetamise viis. Seetõttu ei saa antud tööd käesolevas uurimuses kasutada.

Maria Vahter on 2011. aastal oma bakalaureusetöös „Maksekäsu kiirmenetlus: menetluse kiirust ja efektiivsust takistavad tegurid“ jõudnud järelduseni, et põhiline menetluse kiirust ja efektiivsust takistav asjaolu on menetlusdokumentide kättetoimetamine. Nimetades erinevaid põhjusi alates sellest, et registrite täitmise kohustust Eesti inimesed ei täida ning lõpetades sellega, et tavaliselt on võlgnikud korduvad ning väldivad teadlikult nii kohtu dokumente kui ka kõnesid. Vahter (2011) kasutas uurimismeetodina intervjuud, mis viidi läbi maksekäsuosakonnas töötavate nooremreferentide seas, kes töötasid erinevatel tööloikudel ning olid selleks ajaks ametis olnud vähemalt 1,5 aastat. Vahter (2011) oma töös ei ole analüüsinud kättetoimetamisviise ja -võimalusi.

Triinu Meeru on kirjutanud 2006. aastal seminaritöö teemal „Maksekäsu kiirmenetluse kohtudokumentide kättetoimetamine Tartu Maakohtus“, kuid oma töös on Meeru (2006) keskendunud avaldaja poolsele rahulolu uuringule. Kättetoimetamise viise ja -võimalusi Meeru oma seminaritöös käsitlenud ei ole. Seetõttu ei saa autor tema uurimuse tulemusi oma lõputöös kasutada.

Joonis 1 Väljastusinfo KIS-is

PÄRNU MAAKOHUS
MAKSEKÄSUOSAKOND

Töölaud Kantselei Otsingud Kohtuasja detailandmed Ametnikud Logi välja

Väljastusinfo registreerimine

Dokumendi nr:

Dokumendi liik:

Dokument saadetud vahemikus:

Näita saadetud dokumente: Näita kõiki staatusi:

Edastusviis:

- AETi esitamine
- Avalik kättetoimetamine
- E-postiga
- Edastamiseks kohturuumides
- Edastamiseks kohturuumides väljastusteatega
- Faksiga
- Kohtukordnikuga - käsipost
- Kohtutäituriga
- Kullerpostiga
- Lihtkirjaga
- Telefoniga
- Tähtsaadetisena
- Avaldaja korraldamisel kohtutäituriga

Eesnimi:

Perenimi:

Isikukood/registrikood:

Muu isik:

Osalise liik

- avaldaja
- võlgnik
- Endine võlgnik
- Avaldaja seaduslik esindaja - eestkostetasutus
- lepinguline esindaja
- seaduslik esindaja
- pankrotihaldur
- liikvideerija
- nõustaja
- Seaduslik esindaja - lapsevanem
- Seaduslik esindaja - lapse eestkostja
- Avaldaja seaduslik esindaja - eestkostetasutus
- taotletav advokaat
- määratud esindaja

Esindatava osalise liik

(Allikas: KIS)

Joonisel 1 on näha, et andmete väljavõtet saab teha ka isikuandmete järgi, kasutades võlgniku ees- ja perekonnanime või isikukoodi. Samuti saab väljavõtet teha ka ainult kuupäeva või kindla ajaperioodi järgi.

Käesolevas töös on andmete kogumiseks esmalt valitud dokumendi liik – makseettepanek. Seejärel ajaperiood ning edastusviisi, kuidas on makseettepanek maksekäsu kiirmenetluses võlgnikule välja saadetud. Osalise liigi alt on valitud – võlgnik ning antud käsklus - otsi.

Joonis 2 Leitud tulemused

Leitud tulemused											
☐	Dokumendi number	Liik	Adressaat	Kontakt	Saatmis kp	MKM alamstaatus	Tähtaeg	SaatumisKP	Staatus	StaatusKP	Kommentaar
☒	2-13-000	Makseettepanek	Lille Savi	nimi@mail.ee	11.12.2013	Lõpetatud		19.12.2013	Tagastatud - muu põhjus	19.12.2013	e-mailiga vastus puudub

Lehekülje valik: Eelmine 1 Järgmine | Valitud lehekülg 1 / 1. Kirjeid kokku 1, kuvatakse kirjed 1 kuni 1.

Mine lehele: Mine Lehekülje suurus: Muuda

Valmis

(Allikas: KIS)

Joonis 2 näitab, milline on otsingu tulemus. Otsingu tulemuste päises oleva staatuse lahtri alla tuleb info selle kohta kas dokument on: väljasaadetud, võlgnikule kättetoimetatud või tagastatud

kätetoimetamise võimatuse tõttu. Kui staatus näitab, et dokument on tagastatud muul põhjusel, siis kommentaaride all on info, mis selleks muuks põhjuseks võib olla.

Saadud andmed eksporditi KIS-ist tabelarvutusprogrammi Excel, mida KIS võimaldab teha automaatselt. Andmete töötlemiseks koostas autor Excelis tabelid erinevate uuringuks vajaminevate näitajatega.

Valimina kasutatud maksettepanekud on koostatud nii võlanõuetes kui ka elatise nõuetes. Analüüs teostati ajavahemikul 28.03. – 20.04.2014. aastal.

3. ANDMETE ANALÜÜS

Maksekäsu kiirmenetluses on väljasaadetavate dokumentide hulgas nii makseettepanekud kui maksekäsud. Selline üldkogum oleks liiga suur andmete analüüsimiseks. Kuna makseettepaneku kättetoimetamisest sõltub menetluse edasine käik, siis sellest tulenevalt võttis autor eesmärgiks selgitada välja tulemuslikum makseettepanekute kättetoimetamise viis.

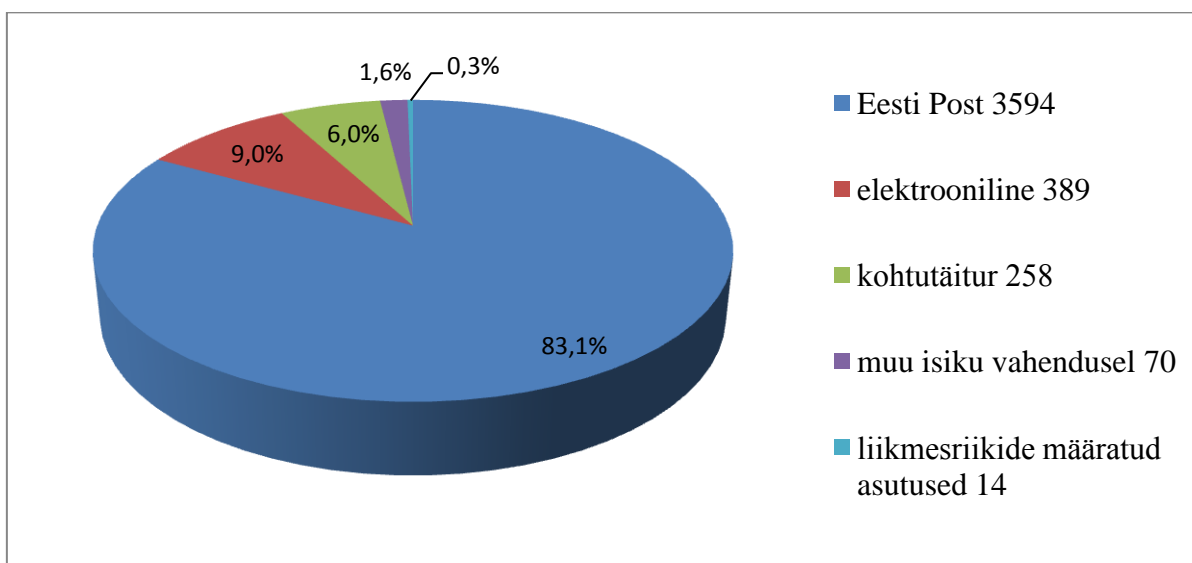
Kui makseettepanek õnnestub saajale kätte toimetada, on võimalik menetlusega edasi minna. Tulenevalt TsMS § 489 lõikest 1 teeb kohus määrusena maksekäsu kui võlgnik ei ole makseettepanekule õigeaegselt vastuväidet esitanud. Kui võlgnik aga esitab õigel ajal makseettepanekule vastuväite, jätkab kohus asja menetlemist hagimenetluses (TsMS § 486 lg 1 p1).

3.1. Menetlusedokumentide väljasaatmisviisid

TsMS-i peatükk 34 määrab ära kohtudokumentide kättetoimetamise viisid. Ajavahemikul 01.02.2012 – 29.02.2012 on maksekäsu kiirmenetluses tehtud 4325 makseettepanekute väljasaatmist. Eesti Postiga on väljasaatmisi tehtud 3594. Elektroonilist kohtudokumentide väljasaatmisviisi kasutati 389 korral ning kohtutäiturile edastati menetlusedokumentid kättetoimetamiseks 258 korral. Muule isikule saadeti dokumendid võlgnikule kättetoimetamiseks 70 korral. TsMS § 315 lg 1 kohaselt võib menetlusedokumendi kätte toimetada ka kohtutäituri, kohtukordniku või vastavalt kohtu korrale selleks pädeva muu kohtuametniku või politseiasutuse või muu riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse või tema asutuse vahendusel, samuti muu isiku vahendusel, kellele kohus teeb kättetoimetamise ülesandeks kokkuleppel.

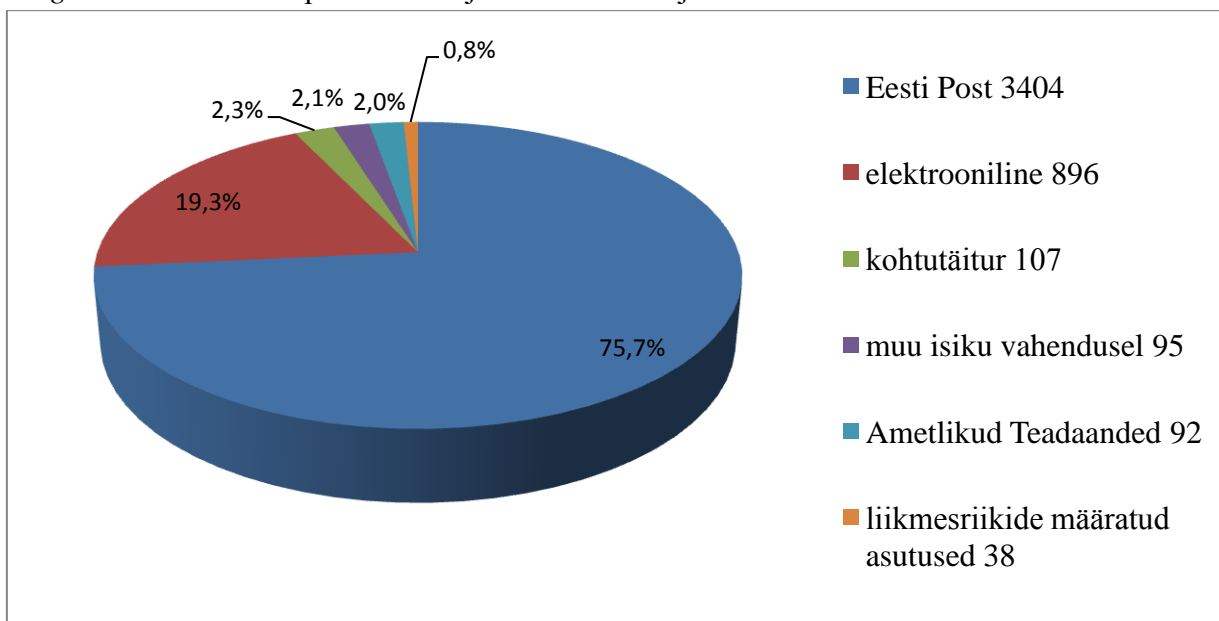
Vastavalt TsMS §316¹ lõikele 1 on õigus menetlusedokumente saata Euroopa Liidu (edaspidi EL) liikmesriikidesse liikmesriikide poolt määratud asutuste vahendusel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1393/2007, 13.11.2007 (edaspidi EÜ määrus) alusel on EL-i liikmesriikidesse liikmesriikide poolt määratud asutustele saadetud kättetoimetamiseks menetlusedokumentid 14 korral.

Diagramm 1 Maksettepanekute väljasaatmisviisid ajavahemikul 01.02.2012 – 29.02.2012.a.

Diagrammist 1 selgub, et 2012. aasta veebruaris oli enim kasutatav väljasaatmisviis kättetoimetamine Eesti Postiga, mis moodustab 83,1% kõikidest väljasaatmisviisidest. Muud väljasaatmise viisid moodustavad 16,9%, millest 9% saadeti elektrooniliselt, 6% kohtudokumentidest saadeti kohtutäituritele ning 1,6% muudele isikutele kättetoimetamiseks võlgnikule. Kõikidest väljasaatmisviisidest moodustab 0,3% EÜ määruse alusel kätte toimetamiseks saadetud menetlusedokumentid. Ametlikesse Teadaannetesse (edaspidi AT) 2012. aastal dokumentide väljasaatmist ei teostatud.

Diagramm 2 Maksettepanekute väljasaatmisviisid ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013.a.

Ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013 tehti maksekäsu kiirmenetluses 4632 maksettepaneku väljasaatmist. *Diagramm 2* näitab, et detsembris 2013. aastal tehti kõikidest väljasaatmise viisidest 3404 väljasaatmist Eesti Postiga, mis moodustab kõikidest väljasaatmistest 75,7%. Muud saatmisviisid moodustasid 26,5%, millest 19,3% (896 maksettepanekut) saadeti elektrooniliselt, 2,3% (107) saadeti kohtutäiturile ning 2,1% (95) saadeti muu isikuga kättetoimetamiseks võlgnikule. Tulenevalt 1. jaanuaril 2013. aastal jõustunud seadusemuudatusest võib juriidilisest isikust menetlusosalisele kohtudokumendi maksekäsu kiirmenetluses toimetada kätte avalikult, kui elektrooniline kättetoimetamine ja juriidilise isiku kohta peetavasse registrisse kantud postiaadressil tähitud kirjaga kättetoimetamine ei ole õnnestunud (TsMS § 317 lg 1¹). Ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013 tehti juriidilisele isikule AT-sse 92 väljasaatmist ehk 2% kõikidest väljasaatmistest.

EÜ määruse alusel saadeti detsembris 2013. aastal välja 38 maksettepanekut, mis teeb 0,8% kõikidest väljasaatmistest.

Saadud tulemustest võib järeldada, et 2013. aasta detsembris tehti maksekäsu kiirmenetluses 307 väljasaatmist rohkem kui veebruaris 2012. aastal. Nii veebruaris 2012 kui ka detsembris 2013 on enim kasutatud Eesti Postiga dokumentide väljasaatmise viisi. Detsembris 2013 on elektroonilist dokumentide väljasaatmist kasutatud 896 korral, mis teeb 10,3% väljasaatmist rohkem kui veebruaris 2012, kui elektrooniliselt tehti 389 väljasaatmist. Samas on 2013. aasta detsembris kohtutäituritele kättetoimetamiseks saadetud 3,7% vähem kohtudokumente kui veebruaris 2012. aastal.

3.2. Kättetoimetatud kohtudokumendid

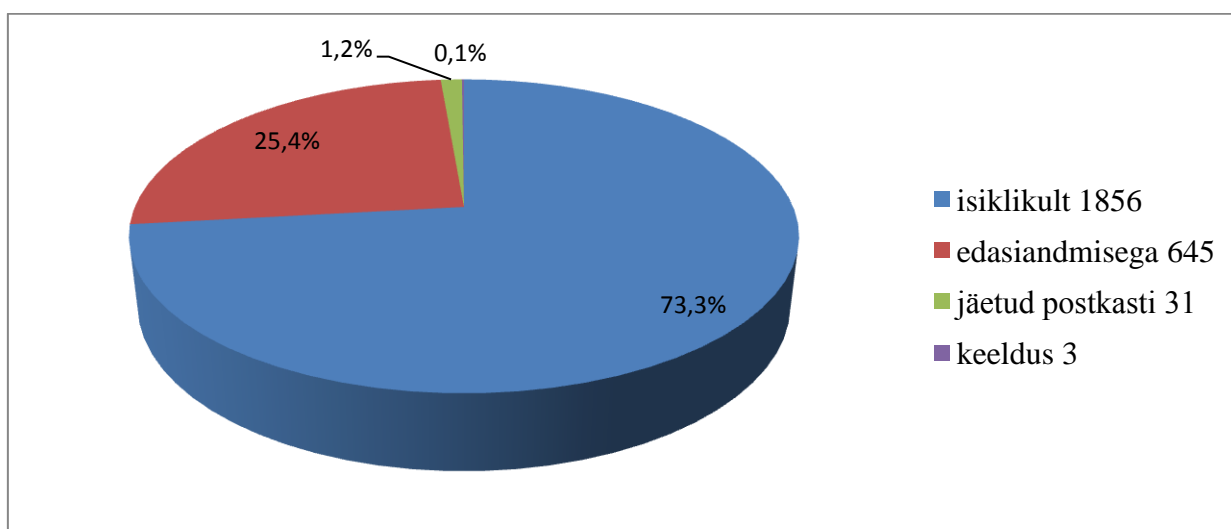
Allkirja vastu üleandmine on esmane ja eelistatud viis tähitud kirja üleandmiseks, kuid võib kasutada ka teisi TsMS-i 36 peatükis ettenähtud võimalusi: kättetoimetamist seaduslikule esindajale, volitatud isikule, pereliikmele, korteriühistule, tööandjale; vangla või haigla juhatajale, äriruumis viibivale töötajale, postkasti panek või hoiustamine.

Peatükis 3.1. selgus, et maksekäsu kiirmenetluses kasutatakse enim menetlusdokumentide kättetoimetamist Eesti Posti vahendusel.

3.2.1. Kohtudokumentide kättetoimetamise viisid 2012.a.

Ajavahemikul 01.02.2012 – 29.02.2012 kõikidest väljasaadetud makseettepanekutest (4325) õnnestus kättetoimetamine 2535 (58,6%) korral. Isiklikult toimetati makseettepanek kätte 1856 korral. Edasiandmisega kättetoimetamine õnnestus 645 korral ning 31 korral jäeti makseettepanek postkasti. Võlgnik keeldus makseettepanekut vastu võtmast kolmel korral. TsMS § 325 näeb ette, et kui isik keeldub seadusliku aluseta dokumendi vastuvõtmisest, siis loetakse dokument kätte toimetatuks alates selle vastuvõtmisest keeldumisest. Sellisel juhul jäetakse dokument saaja elu- või äriruumi või pannakse saaja postkasti.

Diagramm 3 Veebruaris 2012. aastal väljasaadetud makseettepanekute kättetoimetamine

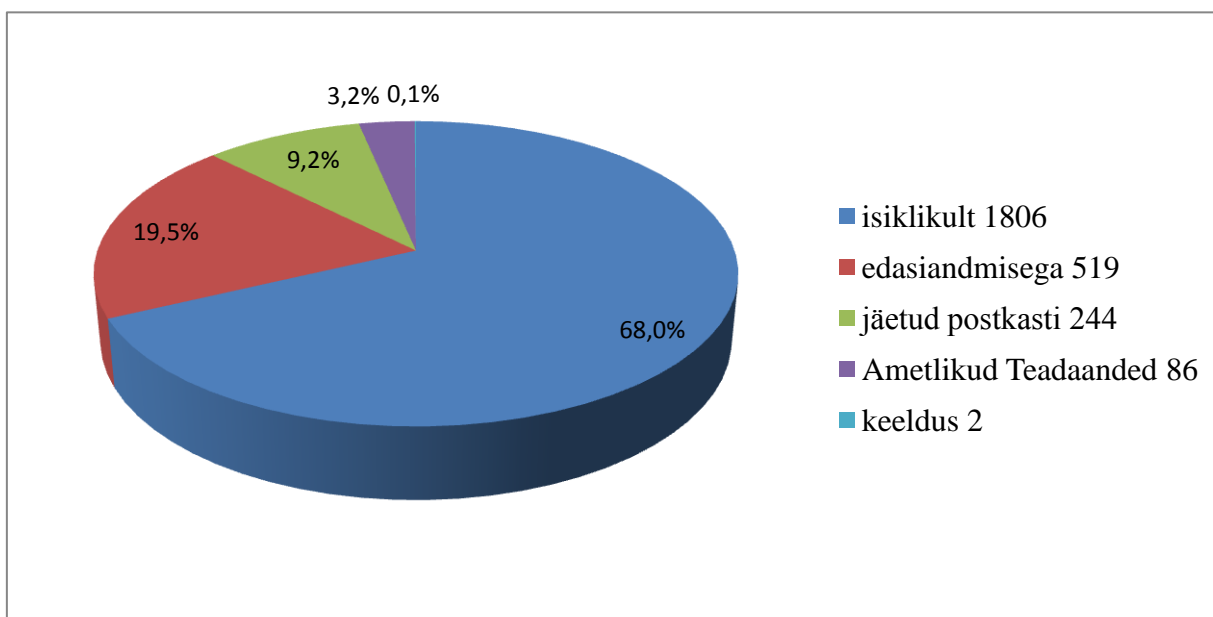
Diagrammist 3 selgub, et sõltumata kättetoimetamise viisist on võlgnikule kõikidest kättetoimetatud makseettepanekutest isiklikult kätte toimetatud 73,3%, edasiandmisega toimetati kätte 25,4% ning kohtudokumendi postkasti jätmisega 1,2%.

Väljasaadetud makseettepanekutest 0,1% loeti kättetoimetatuks, kuna võlgnik keeldus seadusliku aluseta dokumendi vastuvõtmisest.

3.2.2. Kohtudokumentide kättetoimetamise viisid 2013.a.

Ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013 kõikidest väljasaadetud makseettepanekutest (4632) õnnestus võlgnikule kättetoimetamine 2657 (57,4%) korral, millest isiklikult toimetati võlgnikule makseettepanek kätte 1806 korral, edasiandmisega 519 korral, postkasti jäeti dokument 244 korral ning AT-s toimetati makseettepanek kätte 86 korral. Seadusliku aluseta keeldus võlgnik makseettepaneku vastuvõtmisest kahel korral.

Diagramm 4 Detsembris 2013. aastal väljasaadetud maksettepanekute kättetoimetamine

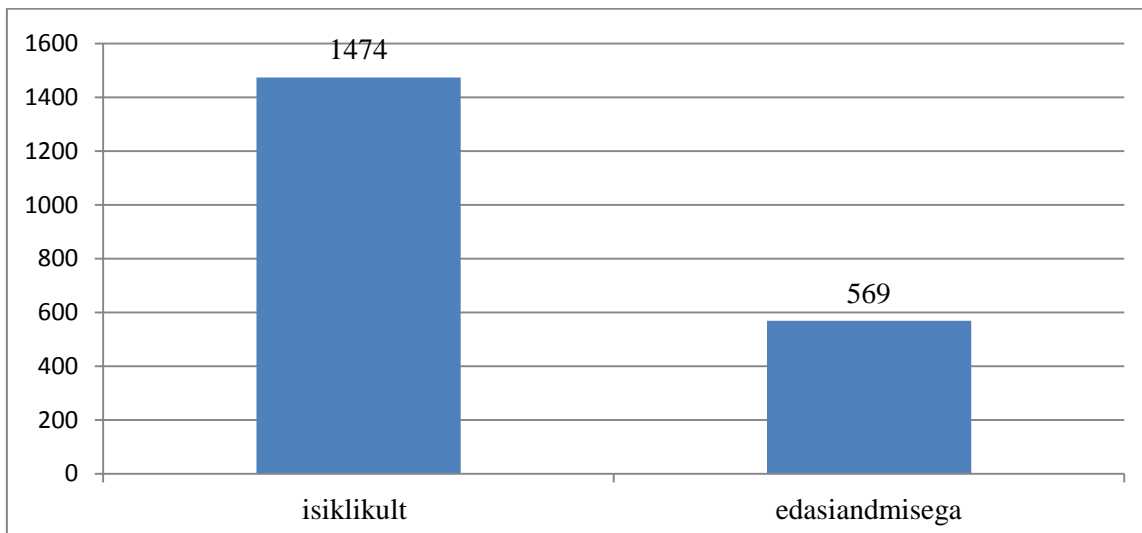
Diagrammist 4 nähtub, et olenemata kättetoimetamise viisist, sai kõikidest kättetoimetatud maksettepanekutest võlgnik 68% kätte isiklikult, 19,5% õnnestus maksettepanek kätte toimetada edasiandmisega, 9,2% postkasti jätmisega ning 3,2% AT-s. Väljasaadetud maksettepanekutest 0,1% loeti kättetoimetatuks, kuna võlgnik keeldus seadusliku aluseta dokumendi vastuvõtmisest.

Kui võrrelda veebruaris 2012 ja detsembris 2013 väljasaadetud maksettepanekute kättetoimetamist, siis on näha, et see protsent ei ole oluliselt muutunud. Kõikidest veebruaris 2012. aastal väljasaadetud maksettepanekutest 58,6% õnnestus võlgnikele kätte toimetada, detsembris 2013. aastal oli see protsent 57,4. Detsembris 2013. aastal väljasaadetud maksettepanekutest on isiklikult kättetoimetamist tehtud 5,2% vähem kui veebruaris 2012. aastal väljasaadetud maksettepanekute puhul. Samuti on 2013. aasta detsembris väljasaadetud maksettepanekutest 5,9% vähem kättetoimetamisi tehtud edasiandmisega kui seda oli 2012. aasta veebruaris väljasaadetud maksettepanekute puhul. Oluliselt rohkem on kasutatud dokumendi postkasti jätmisega kättetoimetamise viisi, mida 2013. aastal tehti 8% rohkem kui 2012. aastal. Detsembris 2013 on lisandunud ka AT-s kättetoimetamine, mida veebruaris 2012 veel ei tehtud.

3.2.3. Eesti Posti vahendusel kättetoimetatud dokumendid

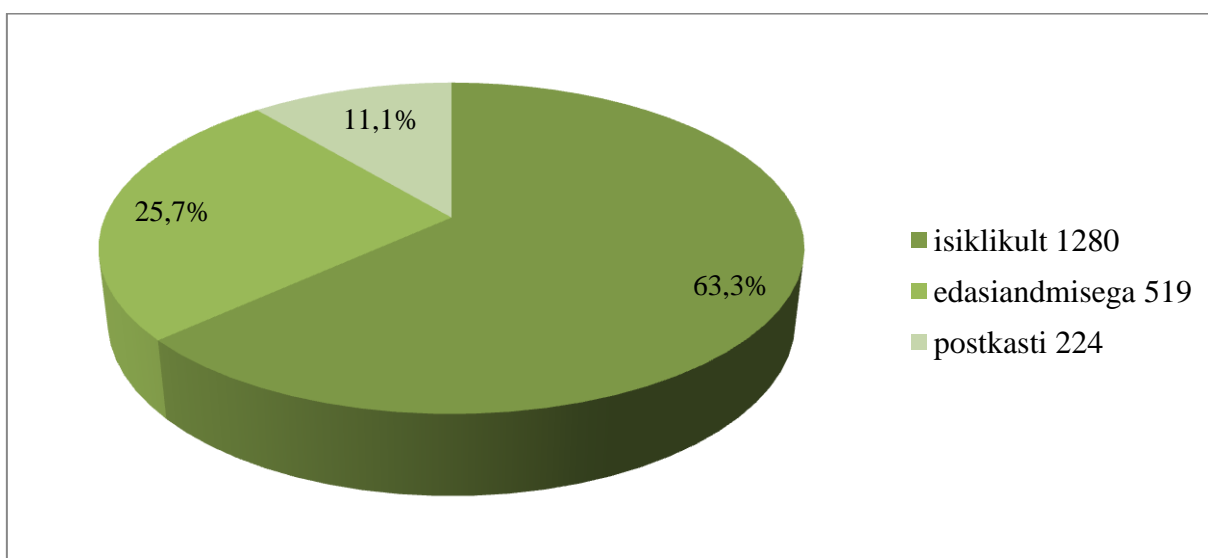
Veebruaris 2012. aastal tehti 3594 makseettepaneku väljasaatmist Eesti Postiga, millest 2043 (56,8%) õnnestus võlgnikule kätte toimetada.

Diagramm 5 Eesti Postiga 2012. aasta veebruaris saadetud makseettepanekute kättetoimetamine

Eesti Postiga kättetoimetatud makseettepanekutest 72,1% (1474) toimetati võlgnikule kätte isiklikult ja 569 dokumenti anti üle muule isikule edasiandmiseks võlgnikule. Muid kättetoimetamise viise Eesti Postiga väljasaadetud makseettepanekute puhul ei kasutatud.

Diagramm 6 Eesti Postiga 2013. aasta detsembris saadetud makseettepanekute kättetoimetamine

Detsembris 2013. aastal tehti 3404 makseettepaneku väljasaatmist Eesti Postiga, millest kättetoimetamine õnnestus 2023 (59,4%) korral. Diagramm 6 näitab, et detsembris 2013 lisandus dokumentide jätmine postkasti, mis moodustab 11,1% Eesti Postiga kättetoimetamistest.

Varasemalt oli seisukoht, mida kohtunikud koolitustel väljendasid, et maksekäsu kiirmenetluses ei tohiks dokumentide kättetoimetamisel kasutada postkasti jätmist ja seepärast maksekäsuosakond seda kättetoimetamise viisi ei kasutanud. Kuid 15. veebruaril 2012. aastal tehtud kohtumääruses ütleb Riigikohus, et kohtupraktika ühtlustamise eesmärgil on kättetoimetamine TsMS § 326 alusel lubatud ka maksekäsu kiirmenetluses. (Riigiteataja)

Võrdlusena võib välja tuua, et 2012. aastal Eesti Postiga kättetoimetatud makseettepanekutest õnnestus 13,2% enam kättetoimetamine isiklikult kui 2013. aastal. Kättetoimetamine edasiandmisega on mõlemal ajaperioodil sarnane: 2012. aastal 23,5% ja 2013. aastal 25,7%.

3.2.4. Kohtutäituriga kättetoimetatud dokumendid

Kuni 1. jaanuarini 2013. aastal võis menetlusosaline, kelle esitatud menetluskohustus tuli kätte toimetada, taotleda kohtult dokumendi kohtutäituri vahendusel kättetoimetamist (TsMS § 315 lg 1). Pärast seadusemuudatust võib maksekäsu kiirmenetluses menetluskohustuse kohtutäituri vahendusel kätte toimetada üksnes TsMS-i § 315¹ sätestatud korras, mille kohaselt võib menetlusosaline, kelle menetluskohustus tuleb kätte toimetada, taotleda kohtult dokumendi kättetoimetamist enda korraldusel. Menetlusosaline võib dokumendi kätte toimetada üksnes kohtutäituri vahendusel. (TsMS § 315¹ lg 1)

Kohtutäituriga saadeti maksekäsu kiirmenetluses makseettepanek 2012. aasta veebruaris välja 258 korral, millest kättetoimetamine võlgnikule õnnestus 207 korral ehk 80,2% kohtutäituriga väljasaadetud makseettepanekutest õnnestus võlgnikele kätte toimetada.

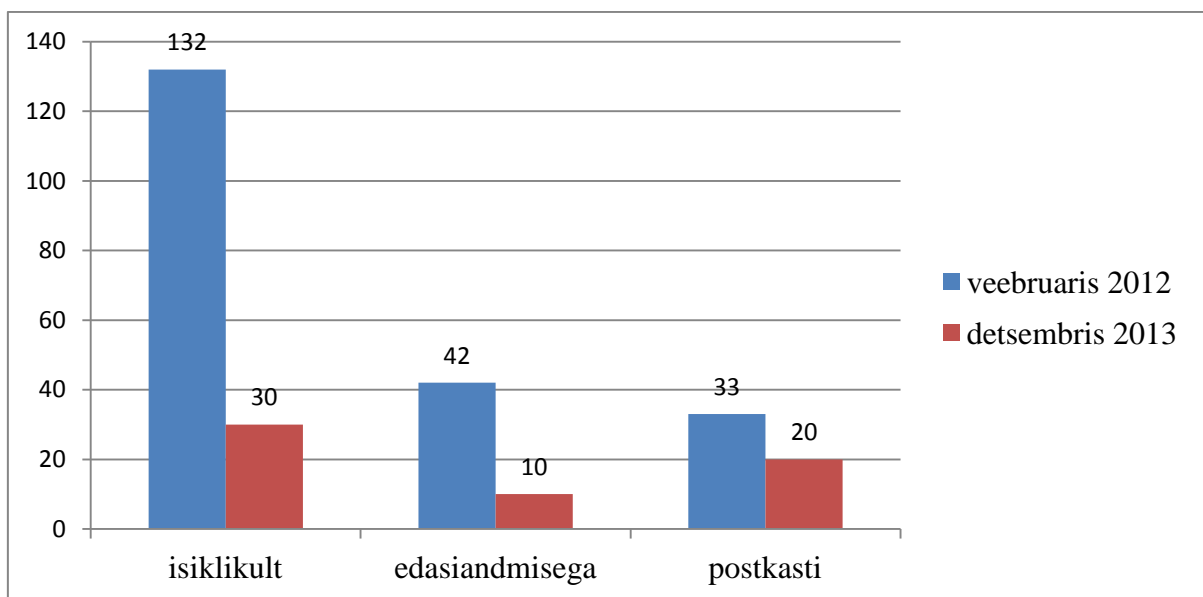
Detsembris 2013. aastal saadeti makseettepanek kohtutäituriga kättetoimetamiseks 107 korral, millest võlgnikule õnnestus dokumendid kätte toimetada 60 korral ehk 56,1% kohtutäituriga väljasaadetud makseettepanekutest õnnestus võlgnikele kätte toimetada.

2013. aastal on vähenenud kohtutäituriga dokumentide kättetoimetamine. Peamiseks põhjuseks võib lugeda 1. jaanuaril 2013. aastal jõustunud TsMS-i seadusemuudatused. Kuni 1. jaanuarini 2013. aastal võis menetlusosaline ehk avaldaja, kelle menetluskohustus tuli kätte toimetada, taotleda kohtult dokumendi kättetoimetamist kohtutäituri vahendusel. Kohus edastas kättetoimetatava menetluskohustuse kohtutäiturile koos kohtu käsutuses oleva teabega varasemate kättetoimetamiskatsete kohta ning isiku teadaolevad kontaktandmed. KIS-s tehti märge selle kohta, millal ja kellele dokument kättetoimetamiseks üle anti. Kättetoimetamisviisi valis kohtutäitur ise. Avalikku kättetoimetamist ei võinud kohtutäitur korraldada. (TsMS § 315)

Alates 2013. aasta 1. jaanuarist võib avaldaja taotleda kohtult dokumendi kättetoimetamist enda korraldusel. Menetlusosaline võib dokumendi kätte toimetada üksnes kohtutäituri vahendusel. Kui eelnevalt edastati kättetoimetatav menetlusdokument kohtutäiturile, siis alates 1. jaanuarist 2013 edastab kohus kättetoimetatava menetlusdokumendi avaldajale kohtu pitseeritud ümbrikus ja kohtule tagastamisele kuuluva kättetoimetamisakti vormi. Kohus määrab dokumendi kättetoimetamiseks tähtaja, mille jooksul peab avaldaja kättetoimetamise tulemustest kohut teavitama. Kui avaldaja ei teavita kohut määratud tähtaja jooksul kättetoimetamise tulemustest, jäetakse avaldus rahuldamata. (TsMS § 315¹) Kuna selline kättetoimetamisviis toob avaldajale kaasa lisakohustusi, siis tihtipeale loobutakse kohtutäituri vahendusel dokumentide kättetoimetamisest.

Samuti peavad avaldajad kohtutäituriga kättetoimetamist liiga kulukaks. Kui avaldaja soovib dokumendi kättetoimetamist kohtutäituri vahendusel tuleb tal tasuda 36 eurot (KTS § 48). Kuid maksekäsu kiirmenetluses avaldaja poolt tasutud kohtutäituri tasu ei hüvitata (TsMS § 174¹ lg 2).

Diagramm 7 Kohtutäituriga kättetoimetatud makseettepanekud

Diagrammist 7 selgub, et kohtutäituriga kättetoimetatud makseettepanekutest 63,8% õnnestus 2012. aasta veebruaris väljasaadetud makseettepanekutest võlgnikule isiklikult kätte toimetada. Detsembris 2013. aastal väljasaadetud makseettepanekutest oli antud protsent 50, mis teeb 13,8% vähem kui 2012. aastal. Kohtutäituril õnnestus edasiandmisega veebruaris 2012. aastal väljasaadetud makseettepanekutest kätte toimetada 20,3% ning detsembris välja saadetud makseettepanekutest 16,7%. Veebruaris 2012. aastal väljasaadetud makseettepanekutest 15,9%

jättis kohtutäitur dokumendid postkasti ning 2013. aasta detsembris väljasaadetud dokumentidest 33,3%.

Kohtutäituriga kättetoimetatud makseettepanekutest on kõige rohkem õnnestunud isiklikult kättetoimetamine.

3.2.5. Elektrooniliselt kättetoimetatud dokumendid

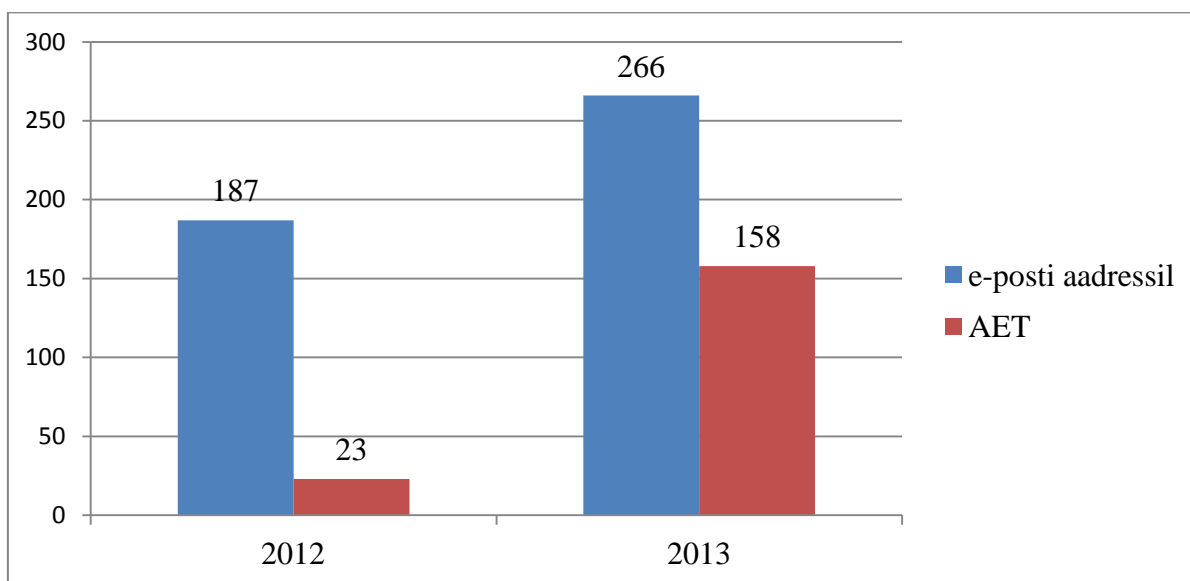
Menetlusedokumendi võib kätte toimetada elektrooniliselt selleks ettenähtud infosüsteemi kaudu, edastades seal dokumendi kättesaadavaks tegemise kohta teavituse (TsMS § 311¹ lg 1). Dokument loetakse kättetoimetatuks, kui saaja avab selle infosüsteemis või kinnitab infosüsteemis selle vastuvõtmist dokumenti avamata. Infosüsteem registreerib dokumendi kättesaamise automaatselt. (TsMS § 311¹ lg 3)

Kui saajal ei ole võimalik kasutada kohtudokumentide kättetoimetamiseks kasutatavat infosüsteemi või kättetoimetamine ei ole infosüsteemi kaudu tehniliselt võimalik, siis võib kohus menetlusedokumendi elektrooniliselt toimetada kätte ka muul viisil, täites TsMS-i § 311¹ lõike 1 punktides 1-5 sätestatud teavitamise nõuded ning andmete otsimise nõude. (TsMS § 311¹ lg 4) Antud juhul loetakse menetlusedokument saajale kättetoimetatuks, kui saaja kinnitab kirjalikult, faksi teel või elektrooniliselt menetlusedokumendi kättesaamist (TsMS § 311¹ lg 5).

Ajavahemikul 01.02.2012 – 29.02.2012 saadeti maksekäsu kiirmenetluses elektrooniliselt makseettepanek välja 389 korral. Nendest saajale õnnestus kätte toimetada 210 korral ehk 54% kõikidest elektrooniliselt väljasaadetud makseettepanekutest.

Ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013 tehti elektroonilist väljasaatmist 896 korral, millest 424 toimetati makseettepanek võlgnikule kätte, mis teeb 47,3% kõikidest elektrooniliselt väljasaadetud makseettepanekutest.

Diagramm 8 Elektrooniliselt kättetoimetatud maksettepanek

Veebruaris 2012. aastal elektrooniliselt väljasaadetud maksettepanekutest 89% toimetati kätte e-posti aadressil ning 11% AET-is. Detsembris 2013. aastal elektrooniliselt väljasaadetud maksettepanekutest 62,8% toimetati kätte e-posti aadressil ning 30,2% AET-is. *Diagrammist 8* nähtub, et elektrooniliselt väljasaadetud maksettepanekutest on 2013. aastal AET-is kättetoimetamine oluliselt kasvanud. Võrreldes 2012. aastaga on 2013. aastal elektrooniliselt väljasaadetud maksettepanekutest 19,2% enam AET-is kätte toimetatud.

3.2.6. Muu isiku vahendusel kättetoimetatud dokumendid

Muule isikule või asutusele annab kohus dokumendid kättetoimetamiseks ainult juhul kui muud kättetoimetamise võimalused ei ole tulemusi andnud või eeldatavasti ei anna tulemust (TsMS § 315 lg 2).

Kättetoimetamise kohta koostatakse kättetoimetamisteatis, millel peavad olema märgitud TsMS § 313 lõikes 3 nimetatud andmed. Kättetoimetamisteatis tuleb pärast kättetoimetamist viivitamata tagastada kohtule. (TsMS § 315 lg 5)

Ajavahemikul 01.02.2012 – 29.02.2012 maksekäsu kiirmenetluses välja saadetud maksettepanekutest 70 saadeti muu isiku vahendusel võlgnikule kättetoimetamiseks, mis teeb 1,6% kõikidest väljasaatmisviisidest. Muu isiku vahendusel õnnestus võlgnikule maksettepaneku kättetoimetamine antud ajaperioodil väljasaadetud maksettepanekutest 44 korral ehk 62,9%.

Ajavahemikul 01.12.2013 – 31.12.2013 saadeti muu isiku vahendusel makseettepanek võlgnikule kättetoimetamiseks 95 korral, mis on 2,1% kõikidest välja saatmistest antud ajaperioodil. Makseettepanek toimetati võlgnikule muu isiku vahendusel kätte 78 korral, mis teeb 82,1% .

Saadud tulemustest saab järeldada, et 2013. aastal õnnestus muu isiku vahendusel makseettepaneku kättetoimetamine 19,2% rohkem kui 2012. aastal.

3.3. Kohtudokumentide kättetoimetamise ebaõnnestumise põhjused

Kõikidest veebruaris 2012. aastal väljasaadetud makseettepanekutest (4325) kättetoimetamine ei õnnestunud 1790 korral, mis teeb 41,4%. Detsembris 2013. aastal kõikidest väljasaadetud makseettepanekutest (4632) ei õnnestunud dokumendi kättetoimetamine 1975 korral, mis on 42,6%.

Veebruaris 2012. aastal tehti maksekäsu kiirmenetluses Eesti Posti vahendusel makseettepaneku väljasaatmist 3594 korral, nendest 1551 korral kättetoimetamine ebaõnnestus. Põhjusega - hoiutähtaja möödumisel, tagastati makseettepanek 1238 korral, mis teeb 79,8%.

Kohtudokumentide tagastamine hoiutähtaja möödumisel tähendab seda, et postitöötajal ei ole õnnestunud dokumendi üleandmine ning dokument on jäetud hoiustamisele postiasutusse. Kui postitöötaja on proovinud vähemalt kahel korral erinevatel kellaegadel ja vähemalt kolmepäevase vahega dokumendi isikule üle anda ning see ei ole õnnestunud, hoiustatakse dokument postiasutuses kuni 15 päeva (Eesti Post). Saajale jäetakse selle kohta teatis. Miks dokument tagastatakse kohtule hoiutähtaja möödumisel, selleks võivad olla erinevad põhjused:

- võlgnik ei ole huvitatud dokumendi kättesaamisest;
- ei ole saanud teatist;
- võlgniku pikad tööpäevad, ei jõua postiasutusse

Lisaks võib põhjuseks olla, et võlgnik viibib pikemat aega mujal (välismaal) või ei ela antud aadressil. Kui postitöötaja ei ole saanud aadressil viibiva isiku poolt kirjalikku kinnitust, et võlgnik viibib pikemat aega mujal või ei ela aadressil või kui aadressil ei viibi kedagi, märgib postitöötaja väljastusteatele põhjuse – hoiutähtaja möödumisel.

Eesti Post on sätestanud kindlad reeglid, et esimene kättetoimetamise katse teostatakse postiasutusse saabumise päeval põhikande ajal (8.00–16.00) ning teine katse toimub kolm

tööpäeva peale esimest väljastuskatset esmaspäevast reedeni õhtul (kell 17.00–19.00) kõikides maakonnakeskustes, väljaspool maakonnakeskuseid tavakande ajal (Eesti Post). Praktikas on aga tagastatud dokumendi väljastusteatel märgitud küll kaks katset mis ebaõnnestusid, kuid kahe katse toimumise kellaajad ei ole oluliselt erinevad. Seetõttu on üsna ebatõenäoline, et tööl käivale isikule dokumentide kättetoimetamine õnnestub.

Eeltoodust saab järeldada, et kui dokument tagastatakse Eesti Posti poolt kohtule hoiutähtaja möödumise tõttu, siis tegelikku kättetoimetamata jätmise põhjust kohus teada ei saa.

Põhjusel, et saaja ei ela/asu aadressil tagastati makseettepanek 130 korral, mis moodustab 8,4%. Võlgnik keeldus makseettepanekut vastu võtmast kuuel korral, saaja ei viibinud kohal kuuel korral ning saaja viibis dokumentide kättetoimetamise ajal pikemat aega mujal viiel korral. Muu põhjusega tagastati makseettepanek 166 korral, mis teeb 10,7%. Muu põhjuse alla loetakse postitöötaja poolt märgitud kommentaarid, näiteks: puudub postkast, hoovis kuri koer, dokumendid antud valele isikule (näiteks naaber) jne.

Detsembris 2013. aastal saadeti makseettepanek Eesti Postiga välja 3404 korral, nendest kättetoimetamine ebaõnnestus 1381 korral. Ebaõnnestunud kättetoimetamistest hoiutähtaja möödumisel tagastati makseettepanek 1197 korral, mis teeb 86,7%, saaja ei ela/asu aadressil 101 (7,3%) korral. Võlgnik keeldus makseettepanekut vastu võtmast neljal korral, võlgnik viibis pikemat aega mujal kahel korral ning võlgnik ei viibinud kohal 11 korral. Muu põhjusega tagastati makseettepanek kohtule 66 korral, mis moodustab 4,8%.

Võrreldes kahel erineval ajaperioodil makseettepanekute kättetoimetamise ebaõnnestumise põhjusi saab järeldada, et detsembris 2013. aastal on tunduvalt vähenenud (5,9%) muu põhjusega kohtule tagastatud makseettepanekute arv. Ülejäänud kättetoimetamise ebaõnnestumise põhjused on üsna sarnased, suuri muutusi ei ole.

Elektronilist makseettepaneku väljasaatmist tehti 2012. aasta veebruaris 389 korral, millest kättetoimetamine ebaõnnestus 179 korral. Nendest 165 korral (92,1%) võlgnik ei kinnitanud dokumendi kättesaamist. Üheteistkümnel korral elektroniline väljasaatmine ebaõnnestus (e-posti aadress kehtetu) ja kolmel korral oli põhjuseks, et e-postiaadress ei kuulunud võlgnikule.

Detsembris 2013. aastal saadeti makseettepanek elektroniliselt välja 896 korral, millest kättetoimetamine ebaõnnestus 472 korral. Elektroniline väljasaatmine ebaõnnestus 77 korral (16,3%), kuna e-postiaadress oli kehtetu. 365 korral võlgnik ei kinnitanud dokumendi kättesaamist, mis teeb 83,7% ebaõnnestunud kättetoimetamistest detsembris 2013. aastal.

Veebruaris 2012 edastati kohtutäiturile makseettepanek kättetoimetamiseks võlgnikule 258 korral, millest 51 korral kättetoimetamine ebaõnnestus. Detsembris 2013 saadeti makseettepanek kohtutäiturile 107 korral, millest 47 korral kättetoimetamine ebaõnnestus. Kohtutäitur esitab aruande kättetoimetamise ebaõnnestumise kohta, kus ta peab ära märkima, millistel aadressidel prooviti dokumenti võlgnikule kätte toimetada. Peamised põhjused miks kohtutäituriga kättetoimetamine ei õnnestu on: naabrite kinnitusel võlgnik ei ela antud aadressil; keegi on kodus, kuid ust ei avata; ei pääse trepikotta sisse.

Muu isiku vahendusel 2012. aasta veebruaris saadeti makseettepanek kättetoimetamiseks võlgnikule 70 korral, millest 26 korral kättetoimetamine ebaõnnestus. Detsembris 2013. aastal saadeti muu isiku vahendusel makseettepanek kättetoimetamiseks 95 korral, millest kättetoimetamine ebaõnnestus 17 korral. Tööandjad tagastavad dokumendid kohtule enamasti põhjusel, et tööleping võlgnikuga on lõpetatud või isik ei ole ilmunud tööle ning dokumentide edastamine võlgnikule ei ole õnnestunud. Kriminaalhooldajate poolt tagastatakse dokumendid põhjusel, et isik ei ilmunud kohale.

EÜ määruse alusel saadeti veebruaris 2012. aastal makseettepanek kättetoimetamiseks 14 korral, millest kättetoimetamine ebaõnnestus 10 korral. Seitsmel dokumendil oli tagastamise põhjuseks - muu põhjus ja kolmel dokumendil - saaja ei ela/asu aadressil.

Detsembris 2013. aastal saadeti EÜ määruse alusel makseettepanek kättetoimetamiseks võlgnikule 38 korral, millest kättetoimetamine ebaõnnestus 13 korral. Lisaks oli andmete kogumise ajaks 12 makseettepanekut, mis saadeti EÜ määruse alusel, kohtule tagastamata.

KOKKUVÕTE

Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli anda ülevaade maksekäsuosakonnas enim kasutatavatest dokumentide väljasaatmisviisidest, selgitada välja milline on kõige tulemuslikum dokumentide kättetoimetamisviis ning saada vastus autori poolt püstitatud küsimusele kas tsiviilkohtumenetluse seadustiku seadusemuudatused, mis jõustusid 1.jaanuaril 2013. aastal, on täitnud eesmärgi lihtsustada ning kiirendada kohtudokumentide kättetoimetamist maksekäsu kiirmenetluses.

Töö esimeses osas taasesitas autor seminaritöö „Elektrooniline maksekäsu kiirmenetluse olemus ja statistilised andmed“ kirjelduse maksekäsu kiirmenetluse olemusest. Lisaks anti ülevaade maksekäsu kiirmenetluses kasutatavatest kohtudokumentide kättetoimetamise viisidest, tuues näiteid kohtulahenditest ning praktikast. Tähelepanu pöörati asjaolule, et vaatamata seaduses reguleeritud menetluskohanduste kättetoimetamise viisidele on teatud kättetoimetamise viiside puhul saajal võimalik dokumendi kättetoimetamine vaidlustada.

Töö teises osas kirjeldati eelnevaid uurimustöid, mis on erinevate autorite poolt kirjutatud ning toodi välja põhjused, miks neid töid ei olnud võimalik antud töös kasutada. Lisaks kirjeldas autor töö teises osas uurimustöö metoodikat.

Töö kolmandas peatükis esitatakse analüüs maksekäsu kiirmenetluses kasutatavatest makseettepanekute väljasaatmise ning kättetoimetamise viisidest kahel erineval ajaperioodil: 01.02.2012 – 29.02.2012 ja 01.12.2013 – 31.12.2013. Antud ajaperioodidel kasutati maksekäsu kiirmenetluses järgmisi dokumentide väljasaatmisviise:

- Eesti Postiga;
- elektrooniline dokumentide väljasaatmine;
- kohtutäituritele;
- muudele isikutele;
- liikmesriikide määratud asutustele dokumentide väljasaatmine kättetoimetamiseks võlgnikule.

Uuringu tulemustest selgus, et nii veebruaris 2012 kui detsembris 2013 on enim kasutatud Eesti Postiga dokumentide väljasaatmise viisi.

Enne seadusemuudatust (veebruaris 2012) õnnestus 58,6% kõikidest väljasaadetud maksettepanekutest võlgnikele kätte toimetada. Pärast seadusemuudatust (detsembris 2013) oli kättetoimetatud maksettepanekute protsent 57,4. Saadud tulemused olid üllatavad, autor oleks eeldanud, et maksettepanekute kättetoimetamise protsent jääb 70 lähedale. Kuid nagu uuringu tulemustest selgus, õnnestus maksekäsu kiirmenetluses maksettepanek võlgnikule kätte toimetada ainult natuke üle poolte ehk keskmiselt 58% väljasaadetud maksettepanekutest. Seega ei ole kohtudokumentide kättetoimetamine efektiivsemaks muutunud.

Uuringu tulemustest selgus, et veebruaris 2012 Eesti Postiga välja saadetud maksettepanekutest 56,8% õnnestus võlgnikule kätte toimetada. Detsembris 2013 õnnestus 59,4% Eesti Postiga välja saadetud maksettepanekutest kätte toimetada. Elektrooniliselt välja saadetud maksettepanekutest õnnestus võlgnikule veebruaris 2012 kätte toimetada 54% ja detsembris 2013 aastal 47,3%.

Olenemata kättetoimetamise viisist õnnestus antud ajaperioodidel enim maksettepaneku kättetoimetamine isiklikult.

Kui maksekäsu kiirmenetluses dokumentide kättetoimetamine võlgnikule ei õnnestu, tagastatakse dokumendid kohtule. Analüüsi tulemusena selgitas autor välja, millistel põhjustel tagastatakse dokumendid kohtule kättetoimetamise ebaõnnestumise korral. Samuti põhjused, miks elektrooniliselt väljasaadetud dokumentide kättetoimetamine ei õnnestu.

Eesti Postiga väljasaadetud maksettepanekud, mida ei õnnestunud võlgnikule kätte toimetada, tagastati 2012. aasta veebruaris 79,8% kohtule põhjusega – hoiutähtaja möödumisel. Detsembris 2013 moodustas 86,7% hoiutähtaja möödumisel tagastatud maksettepanekutest. Peamiseks põhjuseks miks elektrooniliselt väljasaadetud maksettepanekuid ei õnnestunud võlgnikele kätte toimetada oli see, et võlgnik ei kinnitanud kirjalikult dokumentide kättesaamist.

Autor toob välja ettepanekud mis puudutavad maksekäsu kiirmenetluses kohtudokumentide kättetoimetamist:

- Kui võlgnik on kinnitanud, et elab konkreetsel aadressil, siis võiks kohe dokumendid jätta postkasti.

- E-posti aadressile saatmise korral, kui võlgnik on kinnitanud telefoni teel aadressi või on teavitusele vastanud ja palunud dokumendid sinna saata, siis lugeda dokumendid kättetoimetatuks alates nende saatmisest e-posti aadressile.
- KIS-is muudatused statistika tegemiseks, praegu need puuduvad.

Käesoleva töö autor leiab, et antud tööst on kasu nii maksekäsuosakonnale kui Justiitsministeeriumile. Analüüsi tulemusena leidis kinnitust autori poolt püstitatud hüpotees – seaduse muudatused ei ole saavutanud seaduse loojate poolt püstitatud eesmärke. See tähendab, et oleks vajalik läbi viia uusi, täiendavaid seadusemuudatusi mis puudutavad kohtudokumentide kättetoimetamist. Seaduseandja peaks kehtestama, et igal inimesel peaks olema rahvastikuregistrisse kantud aadress ning sellele aadressile dokumentide saatmisega loetakse dokumendid kättetoimetatuks. Selline säte hoiaks kokku kohtute töö- ja ajaressurssi ning kiirendaks kohtumenetlust.

KASUTATUD ALLIKAD

Annus, T. 2001. *Riigiõigus*. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS

Eesti kohtud. Maksekäsu kiirmenetlus.

<http://www.kohus.ee/et/kohtuasjade-menetlused/maksekasu-kiirmenetlus> (11.01.2013).

Eesti Post. AS Eesti Post Menetlusedokumentide kättetoimetamise teenusetingimused.

http://www.post.ee/failid/AS_Eesti_Post_menetlusedokumentide_k_ttoimetamise_teenusetingimused_01062012.pdf (26.04.2014)

*Isikuandmete kaitse seadus*¹. RT I 2007, 24, 127; RT I, 30.12.2010, 11

<https://www.riigiteataja.ee/akt/130122010011> (04.04.2014).

Kohtutäituri seadus. RT I 2009, 68, 463; RT I, 31.01.2014, 15

<https://www.riigiteataja.ee/akt/131012014015> (28.04.2014)

Lutter, K. 2013. *Lihtsustatud kohtudokumentide kättetoimetamine*. <http://www.just.ee/57779> (04.04.2014)

Maa- haldus ja ringkonnakohtu kantselei kodukord. RTL 2005, 124, 1973; RT I, 29.11.2013, 15

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129112013015> (18.04.2014).

Meeru, T. 2006. *Maksekäsu kiirmenetluse kohtudokumentide kättetoimetamine Tartu Maakohtus*. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, [Seminaritöö]. Viljandi

Meeru, T. 2007. *Maksekäsu kiirmenetluse korraldus ja statistika 2006. aastal Tartu Maakohtu näitel*. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, [Lõputöö]. Viljandi

Klimberg, E. 2012. *Maksekäsu kiirmenetluse efektiivsus võlausaldaja huvide kaitsel*.

Tartu Ülikool, [Magistritöö]. Tallinn

http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/26641/klimberg_elis.pdf (01.05.2014).

Kohtute infosüsteem. (25.04.2014)

Kohtute seadus. RT I 2002, 64, 390; RT I, 06.02.2014, 14
<https://www.riigiteataja.ee/akt/106022014014> (28.04.2014)

Niglas, K. 1997. *Statistika loengumaterjale*. [Loengukonspekt].
http://www.cs.tlu.ee/~katrin/wp/wp-content/uploads/2013/11/stat_loeng.pdf (19.04.2014)

Punison, B. 2006. *Uus tsiviilkohtumenetluse seadustik tõhustab ja lihtsustab kohtumenetlust*.
<http://www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=288> (19.04.2014).

Pöld, T. 2014. *Elektroonilise maksekäsu kiirmenetluse olemus ja statistilised andmed*. Tartu Ülikool, [Seminaritöö]. Tartu

Riigikohus. Lahendid. <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-2-1-186-13> (19.04.2014).

Riigilõivuseadus. RT I 2010, 21, 107; RT I, 11.12.2013, 7
<https://www.riigiteataja.ee/akt/111122013007> (04.12.2013).

Riigi Teataja. Kohtulahendite otsing (alates 2006. aastast).
https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/menetlus.html?kohtuasjaNumber=2-12-43227/17 (28.04.2014).

Riigi Teataja. Kohtulahendite otsing (alates 2006. aastast).
https://www.riigiteataja.ee/kohtuteave/maa_ringkonna_kohtulahendid/menetlus.html?kohtuasjaNumber=2-09-38038/19 (28.04.2014).

Tsiviilkohtumenetluse seadustik. RT I 2005, 26, 197; RT I, 13.03.2014, 100
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113032014100> (04.04.2014).

Vahter, M. 2011. *Maksekäsu kiirmenetlus: menetluse kiirust ja efektiivsust takistavad tegurid*. Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledž, [Bakalaureusetöö]. Haapsalu

Vutt, M. 2011. *Maksekäsu kiirmenetluse kohtupraktika probleeme*. Riigikohus, [Kohtupraktika analüüs]. Tartu http://www.riigikohus.ee/vfs/1140/Maksek2suKiirmenetlus_MargitVutt.pdf (21.03.2014)

SUMMARY

Delivery of court documents in Order for Payment Procedure

The aim of this current thesis is to give a review of most common ways of issuing court documents and to determine, which is the most effective way of delivery. The author focuses on whether changes in law which came into force on 1 January in 2013 have fulfilled the objective to simplify and accelerate the delivery of court documents in order for payment procedure. The author based on practice in order for payment procedure while writing this current thesis.

The author used statistic data analysis in order to achieve the objective. Selection of data chosen by the author consists of payment proposals sent out during two different time period. Time period 1 February to 29 February 2012 is before the law changes enactment and time period 1 December to 31 December 2013 is after the law changes enactment.

While those given time periods there were used in order for payment procedure following types of document dispatching: Estonian Post Ltd., electronical document dispatching, law enforcement officer, via other person and via member countries certain institutions. As a result of the analysis it came out that in February 2012 as well as in December 2013 there has been used for court document dispatching mostly Estonian Post Ltd. services.

As a result of the analysis it came out that in February 2012 order for payment procedure managed on 58,6 per cent of the cases to receive the court document to the debtor. In December 2013 the indicator was 57,3 per cent. That means despite of the law changes that had come into force on 1 January in 2013 the amount of court documents served has not been changed. Despite the type of document delivery the most successful was the delivery of payment proposal in person while those two time periods.

If the delivery of court documents fails in order for payment procedure the documents sent out will be returned to the court. As a result of the analysis the author ascertained for what reason the

documents will be returned to the court in case on failure of document delivery to debtor. And also the causes of delivery failures as the documents where sent out electronically.

As a result of the analysis the hypothesis set by the author was confirmed – law changes have not accomplished the purposes set by the legislators.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Tiina Pöld

(sünnikuupäev: 20.10.1969)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Kohtudokumentide kättetoimetamine maksekäsu kiirmenetluses“, mille juhendajad on Heli Sirelbu ja Lea Baumann (MA)

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartu 04.06.2014